

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

NON ZER

- IKASTOLAREN ETSIAIK
Akaitz 3 garrenean
- SORTALDE GERTUKO HAIZEAK
Iza 5 garrenean
- SUMMERHILL-GO ESKOLAREN
SORTZAILEA HIL DA
Dorrnsoro 6 garrenean
- DONOSTIAKO ZINE JAIALDIAREN
GAITZAK
Zalakain 7 garrenean
- IKASTOLAREN INGURUAN
Aranberri 10 garrenean

Joan Mari Torrealday

Edozein txorakeria ez da iraultzaile

Gaur ezkerretik ez baino eskuinetik datorkigu arriskua

Oso ezaguna da Joan Mari euskaldunon artean. Aspal-didanik dago zeharo emana euskal arloari. Askok irakurri ahal izan ditu beronen lanak «Elgar», «Egan», «Anaitasuna» eta «Zeruko Argia» aldizkarietan.

JAKIN aldizkariaren zuzendari izan zen garai batean. Bilerak eta hitzaldi asko egin zuen garai hartan Euskal Herrian, han eta hemen. Orduan jendearengandik jasotako galderen eratzun bial joana dugu ikastera Frantzia aldera.

Argitara berria du IRAULTZAZ deituriko liburu berri bat JAKINen. Gai interesgarria benetan.

Oporralditxo bat gure artean igarotzen ari dela eta liburuaren egietarengana jo dugu. Sustrai sakonetan oinarritu behar dugu gure ekintza, bestela Joan Mari dioen bezala «jokabide desegile asko ez dira iraultzaile».

—Argitara berria duzu IRAULTZAZ deituriko liburu berri bat JAKINen. Zenbat denbora eraman dizu liburua moldatzeak?

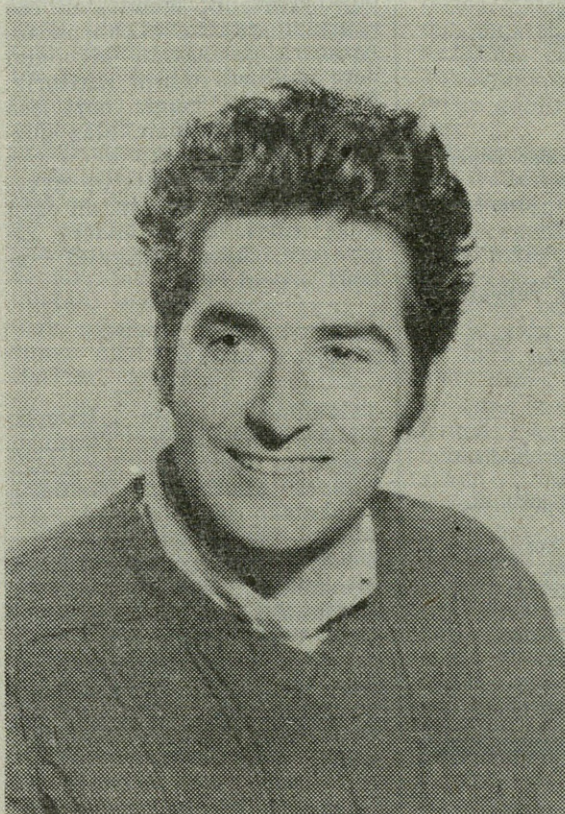
—Nere ikasketako lana izan dearlik ez da aisea jakitea. Bi urtetan ibiila nauzu holatsuko gaiak ikasten Frantzia aldetik.

—Eta nolatan hasi zinen hortaz?

—JAKIN aldizkaria debekatu eta Joseba Intxausti JAKINen ilburuez arduzteko etorri zenean atera nintzen ni ikastera. Zer estudiantu, ordea? Hein handi batetan, JAKINen zuzendaritzan, bileratan eta hitzaldiak ematen ibiliz ibiliz euskal herrietan neregantatu nituen galderei erantzutea zen orduan neretzako estudiantea. Galderak bada ez ziren nereak bakarrik, gazte-andana batenak ere bai.

—Iraultzaz ari zara liburuan. Politika aldetik ala filosofia aldetik aztertzen duzu iraultza?

—Azterketa dela ez ahanztu. Eta politika iritziak eduki arren politikologoa ez naizenez gero, eta fedea (eta fedea) eduki arren fedegizona ere ez, gizarte-filosofia aldetik arakatu nahi izan dut gaia. Eta hori sinpatia handiarekin eta izpiritu kritiko batekin. Iraultza, pentsaera eta mundu-ikus-era den aldetik aritu izan naiz. Iraultzarekin batera europar pentsaera modernuaren lerro nagusiak ikusi ditut. Progresoan sinismena, zientziaren guzi-ahatsuna, gizonaren nagusitasuna, arrazoimenaren garaitzapena, etc., etc. ardatz gisa dituen kultura gurea da, Europakoa. Iraultzaren pentsamentua ere hortxe dago. Horregatik esaten du Carr-ek (ustez) Europa dela iraultzaren ama. Eta pentsamolde hau, neurri handi batetan, ondo dakigunez, XVIII-XIX mendeetan eratu zen. Eta komentaturik nago ni gauza askotan eta askotan mende horien jarraitzaile hutsek garelako. Horrek harritu nau. Eta horregatik esan dut liburuan, etorkizunaren guraso baino gehiago lehenaren seme garelako. Mendebaleko pentsaeraren lurpea arakatzeko argigarri izan da neretzako, gaurko mugimenduak situatzeko eta ulertzeko argigarri izan da neretzako, gaurko mugimenduak situatzeko eta ulertzeko biziki lagungarri. Ez nago horren seguru liburuak irakurleari laguntza bera eskain dezaikeenik, agian sintetikoei eta laburregi bait dago hori dena.

Joan Mari TORREALDAY

—Euskal Herria oso gutitan aipatzen duzu. Nola egiten duzu liburu honek gure egoeraz duen lotura?

—Aipamen horien beharrik ez dut ikusi, liburu osoa hortaraturik zegoenez gero. Eta bestalde, guraiz beldur beti izan naiz ni. Gure egoerari egokitzen ote zaion? Nere ustetan bai, eta zuzenki lotu eta egokitu ere. Esango dizut nola. Liburuak hiru joera hauei erantzun nahi lieke:

—Kontsumoko gizarte honek lortu nahi duen iraultza izenaren eta izanaren antzutu nahiari. Iraultza, pentsatze, edozein aldaketa azkar eta aldakuntza hutsa da. Kontrako erantzunez, liburu osoa dator.

—Edozein haustura eta deuseztapen erreboluzioztatzen eskuin zakartu eta ezker txoro jakin bati, iraultza askoz ere sakonagoa eta esanahitsuagoa dela frogatuz.

—Iraultza borroka-klase batetara (eta hain zuzen klase-borrokarari) mugatu nahi dutenei esanez iraultzak jokabide eta eremu zabalago bat hartu behar duela eta haaxel hartzen ari dela herri hazietan.

—Eta zer da zuk zeuk proposatzen duzuna? Bada biderik? Bada joerarik? Bada soluziobiderik?

—Nere asmoa irakastea ez baino erakustea izan da, hori batetik. Eta bestetik, holako liburu baten deus handirik ez liteke esan puntu hortaz. Halere, bide bat aspimarkatu nahi izan dut, guti barru nagusituko dena, nere ustez. Labur esanik: bizi dugun egoeratik, konkretutik abiatzen den bidea. Errealidadea teoriari egokitu nahiz eta ezinik gabiltzan susmoa dut askotan. Alderantzira behar luke izan. Euskal Herrian zer ari zaigu gertatzen? Horixe, printzipio orokor bakar batekin gure egoera osoa esplikatuz (eta horren arabera irtenbidea bilatu, nos-

ki) nahi dela. Datoekin pentsatzen has gaitezen orduak jo du eta gure herrian bertan bizi ditugun kontradizio guzietatik abia gaitezen. Bizi-inguruaren, ekologiaren, agintearen arazoketak, denak dira iraultza-gai.

—Autogestioaz ere mintzo zara.

—Iraultzak, sinesgarri izan nahi badu, alternatiba bat eskaini beharko du. Oro har, autogestiozko gizarteak lizateke neretzako alternatiba presenta lezakeen bakarra. Autogestioa, zentrailismoaren antidotoa duzu, bulegokrazia, mandarinato eta jauntxakeria guzien aurkakoa. Autogestioak pertsona eta taldea egin nahi ditu erabakigune. Autogestioa, demokrazia direktoaren egiaztatzea da, horra. Askatasunak oro salba dezakeen sozialismoa, autogestiozko sozialismoa da, nere iritzian. Bere posibilitasunak beste eztabaida bat merezi luke. Bego hortan orain goz.

—Zer iritzi duzu Euskal Herriko iraultzaz?

—Bide luzea egin duzu. Bagabiltzala, ibiliz bakarrik erakus daiteke. Hemengo iraultzak ez du jadanik ortodossia baten mantupean egoteagatik bere burua zuritzen eta justifikatzen ibili beharrik. Teoriari errespeto pitin bat galtzeak on egin dizaike mugimenduari. Badut esperantza, ezker zentzuzko baten irrikia. Ezker finkatu batek izango luke etorkizunik.

—Zer iritzitan daduzkazu Euskal Herriko iraultzaileak?

—Bestez hitzegitea ez da on. Onartzen dudana askoz ere gehiago izanik, «iraultzaile» deituriko zenbaiten joera bat edo beste salatu nahi nuke. Edozein txorakeria ez da iraultzaile. Jokabide desegile asko ez dira iraultzaile, eta bai nihilista. Gero, politikan moralzko kategoriak erabiltzea politika eskasa da. Gaur, gure giroan, «burges txikitat» bat salatzeak zer besterik adierazten du? Eta ideiei gagozkielarik, garbitasun ezinezko baten alorra bihurtu dugu politikagintza.

Halere, gauza bat argi geldi bedi. Nere ustez, gaur ezkerretik ez baino eskuinetik datorkigu arriskua. Iraultzaren kontrakoek, eta areako kontrairaultzaileek, horiek ematen didate neri beldurra.

—Eta bukatzeko. Esaiguzu zerbait zure asmoiez. Orain berriz Parisera zoaz baina, hona etortzerakoan, zein dira zure asmoak?

—JAKIN taldera etorriko naiz. Dakikezunez, euskal kulturagintzan lanegiteko hautua aspaldidanik egin da. Eta hain zuzen euskal kulturari dago-kionez badut, denon gainetik, beste gogo bat ere. Soziologia ikasten ari naizenez gero, bide hortatik euskal kulturaren azterketa batzuk hartu ditut gai bezala. Hasteko, euskal liburuaz aztertu nahi nuke, oso sinpleki. Aldizkari bidez irakurleari dei egiteko esperantza dut, nor duten irakurle eta zer nahi duten irakurleek, argitaratze beraiek ere hobekixeago jakin ahal dezaten. Zenbakiz eskas dabilen euskal kulturak bere burua zenbakitan disekaturik ikusteko oltzarik ez ahal du izango!

—oOo—

Eskerrik asko, Joan Mari. Sasi-maixu asko da gure artean. Jarrai ikasten. Gauza asko dago soziologia alderditik aztertu beharrekoa. Sakon aztertu beharrean aurkitzen gara gure iritziak, usteak, jokabideak, lanak eta abar.

Eta ez ahanztu ZERUKO ARGIAko idazle eta irakurleok.

ERRIALDE

BERTSO BERRIAK

Allenderen alargun eta Txileri

I

Zuen errian zer gertatu den nik emen jakindakuan bertso batzuek jartzeko luma laster artu det eskuan. Zure biotza gaur egongo da penakin ia lertuan. Gurutzetxo bat guztiontzako bada gabiltzan lekuan. Pazientzian eraman zazu Jesusen izen santuan.

II

Zuk motiboak badituzu bai triste egoteko aña, gizona il da Txileri berriz moztu diote mingaiña. Gero santutzat beren buruak jo dituzte alajaiña. Gezurra dana egi biurtu naiean dabilta baiña, denboraz, noski, izango dute merezi duten ordaiña.

III

Txiletarraren naia izan da oso denbora gutxi, nik banakien kapitalistak etziotela utziko. Auek ez dute langillearen alde legerik jarriko, baiña badakit ez dezutela iñola ere etsiko, bestela beintzat galdu zerate zeon bizitza guztiko.

IV

Agintari bat langillearen alde emen jartzen bada berealaxe izango ditu berak amar milla traba. Allende jauna zerbait asi zan baiña etzioten laga. Txuri ta gorri, ori ta beltza, laikoa edo kristaua bi dituanai bat emateko alperrik esatea da.

V

Allende jauna langillearen alde jarri zan orduan berealaxe tratatu zuten pixti tzar baten moduan. Jesus maitea, ark zure itzak eduki zitun goguan, zuzentasuna ta justizia izan zitezen munduan, bi zituanak bat emateko zerorrek esan zenduan.

VI

Asmo on oiek Allende jaunak artu zituan gazterik, langillearen joan etorriak ez diralako uskerik. Mundu guztian neretzat etzan gaur agintari oberik, bere izenak ez du merezi gorantza gabe uzterik, etzualako lurrean egin Kriston esana besterik.

VII

Txile aldean zer gertatu dan guk ez jakinarren klaro zerbait gogorra izandu dala oso sinistuta nago. Ezker jendea artua dute iñoiñ baiña okerrago. Talde ortatik ia geiena giltzaperatua dago. Len erdipuerdi baldin bazeuden orain askoz okerrago.

VIII

Ur zikiñean pozez ibiltzen zaizkigu arrantzaleak, naiz langilleen odolarekin berriro busti kaleak. An ez dituzte irakurriko nik jarritako aleak, baiña alere jakin bezate bertako indar-zaleak, aizea ereiten duenak biltzen ditula denboraleak.

IX

Petxua jo ta damu det Jauna esanarekin bakarrik seguru egon ez da zuzentzen guk egindako okerrik. Beste munduan ez dute artzen urrerik eta zillarrak, Kriston aurrean ez dutelako arrokeriek indarrak. Lagun urkoa maite ez badu beste guztiak alperrik.

X

Txile maitea, laguntzen dizut nik eramaten lutua, baiña berriro aurki joko du eskatasunen tutua, naiz zu gaur egon beso ta anka soka gogorrez lotua. Mundu guztia zorionean daukazu konturatua il diran oien odolak ziur emango dula frutua.

MATXAIN

Euskal Herri osoko, bigarren maillako, bertsolarien

Txapelketa Idiazabal

(III-GARREN ZEPAI SARIA)

TXAPELDUN, OIARTZUNGO KOXME LIZASO

BIGARREN, ISASONDOKO JABIER ZEBERIO

Zorionez, urtetik urtera, Idiazabalaren jokatzeko dan Zepai Saria indartzen ari zaiugu. Orain iru urte jarri zan leenengo aldiz dalako Zepai Sari au, Urte artan, Gipuzkoako Goierriko bertsolari berrientzat bakarrik eratua izan zan. Ez ala joan zan urtean eta aurtengoan. Azken bi urte oetan, Euskal erri osoko bigarren maillako bertsolariantzat jarria izan da eta, gainera, Txapelketa izenaz. Bi igandetan izan dira bertso saioak, au da, irailaren 23an eta 30ean. Bietan, goiz eta arratsalde izan dira alkar neurketak. Bai ala bear ere jokatzeko prestatu ziran bertsolari sailla ikusirik. Emertzi guztira, Bada bertsori sailla. Bertsolari oetatik, bat nafarra zan. Beste guztiak, gipuzkoarrak. Bi igandetan oso eguraldi txarra. Leenengoan, Aizkorri or agertu zitzaigun bere gaillurra mutur zuriturik. Bigarrenengan, berriz, euri jasa ikaragarriak baiñan, alaz guztiaz ere, jende asko bildu zan Idiazabalaren. Naiz aterpe gabeko enparantzan jokatu, an egon zan jendea leengo esatera zarran on artuaz: «Eguraldi txarri arpegi on».

PARTE ARTU ZUTEN BERTSOLARIAK

Zaldibiko Iraola. Itziarko Ziolar. Idiazabalgo Etxaluze. Azpeitiko Zendoia. Berrobiko Muñoa. Idiazabalgo Goiburua. Brinkolako Iñaki Azarola. Azkoitiko Larrañaga. Isasondoko Zeberio. Oiartzungo Lizaso. Brinkolako Simon Azarola. Brinkolako Agirre. Lezoko Zabala. Ayako Otamendi. Ataungo Begiristain. Ezkioko Aranzadi. Mendaroko Manuel Loiola. Mendaroko Juan Loiola eta Errazkingo (Nafarroa) Argiñarena.

MAAIKOAK ETA GAI EMAILLEA

Aita Zavala, Fernando Artoia «Bordari». Inozenzio Olea eta Luzio Gabiriak osatu zuten epai maaia, Idiazabalgo Jesus Azurmendi izan zan gai emaille eta, berak esan zigunez, berak eta bere anaia bat tek moldatuak omen ziran gaiak, opizioak, puntuak eta

abar. Azurmenditarrek lan egoiki eta asko egin zuten. Zer esanik ez maaikoek. Gauzak zuzen eramaten naiko lan izango zuten. Denentzat gure zorionak.

LEENENGO IGANDEKO SAIOA

Txapelketa ontara emeretzi bertsolari etorri ziralako, goiz partean amar bertsolarik jokatuzuten eta arratsaldean beste bederatzik. Goiz eta arratsaldeko puntuazio arturik, auek gelditu ziran urrenngo iganderako: Iraola, Ziolar, Etxaluze, Zendoia, Muñoa, Goiburua, Azarola, Larrañaga, Zeberio eta Lizaso. Egun guztiko bertsorik onena botatzen zuanarentzat kopa bat zegoan eta bera Lizasok jasoa izan zan. Bertsolari gazteenarentzat beste kopa bat zegoan eta au Ataungo Begiristainek eraman zun. Lizasok kopa, puntua jarritako bertso batekin irabazi zuan. Oso bertso biribilla moldatu zuan.

BIGARREN IGANDEKO SAIOA

Illaren 30ean, iraileko azken igandean, leenengo igandean klasifikatutako amar bertsolarien artean Txapelketa onen azkena jokatu zan. Goiz parteko eta arratsaldeko puntuazioak balio zuela. Gu ez giñan Idiazabalaren goizetik baiñan bai arratsaldean. Goizean oso saio bikaiña egin zutela esan ziguten Idiazabala iritxi orduko. Arratsaldekoa, geuk entzuna, ikusgarria izan zan. Berealaxen ikusten zan, beste bertsolariei ezer kendu gabe, Ziolar, Zeberio eta Lizaso oso argiak zeudela. Bai, ezkenean ala gertatu ere. Epai maaikoek, danen puntuazioa batu ondoren, erabaki au artu zuten: Lizaso eta Zeberio, biak berdin. Zeberio «kartzelara» eraman zuten eta Lizaso plazan gelditu zan. Leendabizi lau puntu eman zitzaizkion aiekin, zortziko txikian, bertsoa osa zezan. Ura bukatu ondoren, MINGAINARI iru bertso botatzeko agindu zioten epailariak. Lizasok bere lanak bukatzean ekarri zuten Zeberio eta, onek ere, lan berdiñari eldu bear izan zion. Bazan txaloa eta oiua eta goratu bearra. Biak oso ondo. Gure ustez, puntuazioan, ez zioten alkarri puska aundirik kendu. Erabakia au izan zan:

Leendabizi, Koxme Lizaso. Bigarren, Jabier Zeberio. Beste guztien berririk ez zuten eman maaikoek. Egun guztiko bertsorik ederrena, Ziolar-ek kantutu zuan eta kopa bat eman zitzaion oroigarri bezela. Leendik Lizasok txapela eta Zepai Sendiaren kopa jaso zituan. Zeberio, berriz, Aiuntamentuaren kopa. Erriak ere epailari egin bearra izan zuan. Ara. Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak kopa bat eskeiñi zuan erriari geien gustatzen zaien bertsolariantzat. Ortara, entzule guztien artean, jai eratzaileek, orri bana zabaltu zuten amar bertsolarien izenarekin. Botazioa egin zan eta kopa Idiazabalgo Goibururentzat izan zan.

AZKEN ITZAK

Bukatzeo auxe esan bear degu. Idiazabalarrak andik eta emendik laguntza asko eta asko izan zuten. Merezi ere bai era ortako bertso jai aldi bat eratzeo. Laguntzaileen izenak ez ditugu esango. Bildur gera bat edo beste esan gabe utziko ote degun eta ez genioke iñori miñik eman nai. Auxe esan ziguten Idiazabalaren: «Ibai-Ertz eskerrak eman, Zeruko Argiaren bitartez guri lagundu diguten denei». Ala egiten degu. Baita esan bearrean gaude iñork uste ez zuen lana gure erriko Zeberio egin zuala ere. Ez degu goratzen erritarra dalako, ez. Merezi duelako baizik. Beregan badu etorria, gata eta piperra. Gaiñera oso plaza gizona degu. Pixka bat saiatzen bada, bertsolari ona izateko doaiak baditu. Ez degu beste itzik beretzat: Zorionak eta aurrera Zeberio! Beste guztientzat ere gure esku zartada berceenak. Zuek leengoan bezela jarraitzen badezue, guztion ongari, badatoz bertsolari berriak gure euskera jasoko dutenak. Eutsi ekiñari eta beti aurrera, mutilok!

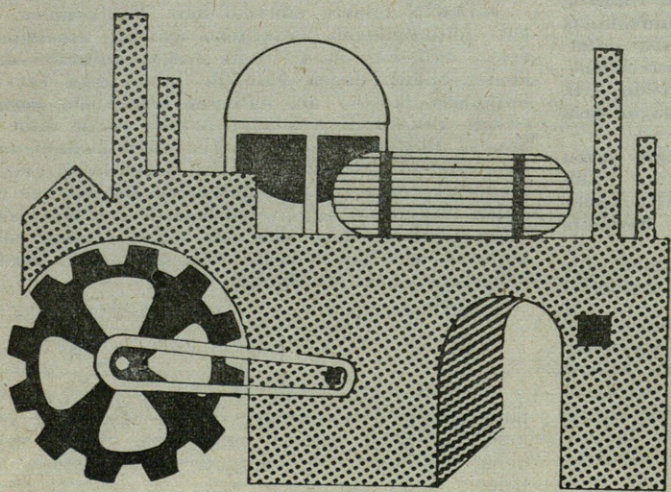
Eta, bukatzeo, au esan bear degu. Lizaso, Txapelketa au irabazi duelako, leenengo maillako bertsolarien artean sartzen da. Joan zan urteko irabazle, Gabiriko Igarzabalek egin zuan bezela. Biontzako gure txalorik anaiorrenak. Zepai zanak lagundu bezaigu zeru goitik datorren urtean ere bere IV Saria ikusi eta entzuteko zoriona izan dezagun.

IBAI-ERTZ

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

GIPUZKOA'KO LANTEGIAK AURRERA ATERATZEN LAGUNDU

Gure eginkizunetan audienetako bat, Gipuzkoa'ko lantegiak aurrera ateratzeko laguntza ematea da. Gure diru laguntzakin, Gipuzkoan lantegi asko zabaltu eta indartu egiten dira.

Diru laguntza au era berean, janari gai, etxegintza, burni, mikromekanika, argi indar eta elektronika lantegietara banatzen da... eta beste edozer eratakoentzat ere bai.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

Zer zabilzate

Lehen ere egin izan du Joxe Azurmendik Euskal Erriaren egoeraz azterketa sakon eta egokirik. Orain bertan ere ezin eta bikainagoa egiten ari da. Dagoeneko iru idazlan argitara ditu hemen euskal gizarte hautsia izenburuaz.

Euskal Erriarentzat kaltegarri diren bi indar salatzen ditu ale hontako lehenengo orrian Torrealdai-k.

Guk ere bide berdinetik joko dugu lantxo hontan.

Bada gure artean ezker euskaltzalerik. Baita eskuin euskaltzalerik ere. Baina abertzale zen zenbait esker erdaltzale bihurtzen ari da eta, abertzale den zenbait eskuin erdaltzale bilakatzen ari da.

Gure artean nabarmena da "nazioartekotasunak" eraginik zenbait usteko edo ezker txangoren buru-bihotzak, elburuak eta jokabideak noruntz begira dauden.

Nahigabe ala jakinaren gainean, ezarria dagoen nazio jakinari laguntzen diote, nazio hortako ezkerriari lagundu nahirik. Bi aho-ko labana da, ordea, hau. Ongarri auzorako, kaltegarri etxerako. Gure erriko ezkerre zatitzen du, gure erri borroka saihesten, eskuin zentzuduna ikaratzten eta erri indarra sakabanatzen.

Hain zuzen horixe nahi du agintean dagoen eskuinak. Beraz, erriari bere bizi nahia itoazten laguntzen dio "nazioartekotasunaren" izenean. Eskuin erdaltzaleak sortua, landua eta indartua dirudi ezker txango hauen jokabide honek. Ondo datorkio behintzat honelako jokabidea hemen. Eskuindar gertatzen da hauen jokabidea hemen. Agintedunen jokoan eta sareetan jausiak dirudite. Zerbaitegatik daude beste errialdeetan baino gutxiago erasotuak eta hemengo indarrak baino onartuagoak.

Baina bada gure artean abertzale dela uste duen beste eskuin bat ere joko berean erori dena. "Ez eskuintzat, ez arrazoizkotzat, eta ez beharrezkotzat... onets nitzake, horiek ez dira eskuineko. Nire ustez, arrazoizkotasun kategorioa guzietatik kanpora gelditzen dira" (Azurmendik 552 zenbakian). Irrazionalak dira gure ustez.

Ezin dute irentsi euskaldun abertzale aurrerakoi eta ireki samarrak. 36an geratu zitzaizen erlojua. Urte batzuk lehenagotik asi eta ordua arte egindakoa bakarrik da ona eta jatorria. Orduan sartu ziren iritziak, jokabideak eta aldaketak utsezinak eta behin betirakoak dira. Hauentzat ez da mundurik aldatu. Euskal Erriak behintzat ez du aldatu behar. Hauentzat 1865 garrenean asi zen Euskal Erria et a1936garrenean osatu. Tarte hortako Euskal Erriari eutsi behar zaio. Eta berauk bakarrik dira tarte hortako Euskal Erria nolakoa zen esan behar dutenak Alderdiko beste askoren gainetik.

Jakina, badirudi, hauentzat etsaierik aundiena, Euskal Erria berjabetuz, osatuz eta gaurkotuz aurreratu nahi dutenak direla. Eta ekin diote borroka bizian ezker-abertzaleari eta eskuin eta zentzuzkoari.

Bereganatu dituzte dagoeneko aldizkari eta argitaldari batzuk. Ia eskuraturik dauzka beste zenbait. Badute sarrera erdal egunkarietan ere.

Ahaleginak jo dituzte zenbait elkarte eta erakunde eskuratzen. Badirudi berauen eskutan ez dagoen guztia txarra dela. Eskuratu edo desegin, eta bestela, alde edo moldez, beren tankerako eta moldekoa den beste berria sortu.

Oraingo ez dute beste eliza bat sortu beharrik.

Norekin elkartzen dira? Ustez inorekin ez.

Baina ondorioetan, lehen aipaturiko eskuin eta ezker erdaltzaleekin. Biek, euskaltzale aurrerakoiak zanpatu nahi dute. Honek ematen bait diots biei ere lanik asko.

Atzerriale den ezker txangoak, euskaltzale guztiak honelako eskuin itsu eta setatsu nahi ditu. Hori da gazteria ezker mota hortakoa egiteko biderik onena.

Eskuin mota honek ez du atzerriale den ezkerrik jotzen. Ezker guztiak zaku berean sartzen ditu. Eta edonor da ezker, hauentzat gero!

Ara nola biak, bakoitza bere aldetik, agintzen dagoen eskuin indartsuaren laguntzaile bilakatzen diren. Biek, bai ezker txangoak eta bai eskuin zentzugabeak, euskal baratzetan sortzen ari diren landareak moztuko edo moztaraziko dituzte.

Ba al dakizue zer zabilzaten?

IKASTOLAREN ETSIAIAK

Haurrak, batzuk lerroz lerro, sakabanaturik besteak, autobusetan urrutikoak, guztiak ikastolara bidean ikusten ditugunean, ideek multzoka oldartzen dute gure burua.

Harrigarria da, eta bidebatez pozgarria, horren giro aldrebe-sean ikastolak zutik irautea. Badu erakunde honek halako bizi nahizko barne-indar (herri-indar) kementsu bat. Zeri erantzuten dio, ordea, barne-indar honek? Gehienontzat, ezin bizitan dagoen euskal herrietasunari.

Euskal Herri xeheak, bere kontzientzia apurrean eta egoera kritiko batean sortu duen erakundea dugu ikastolen bilduma. Latz kostata baina hor dago. Ekonomia aldetik hamai-ka buruhauste gurasoentzat eta horrezaz gainera, ordu luzeetako iskanbilak batzordekoentzat. Hau da gehienontzat. Zer, baina, beste batzuentzat? A! Bai, beste batzu-batzuentzat zera da ikastola, burgesiak bere interesak babesteko bihar edo etzi behar izango dituen pertsonak (robotak) heitzeko (prestatzeko) toki aukerakoak bakar bakarrik. Hortaz, honelako ikastolak edukitezkoetan, hobe omen da bat ere ez edukitzea. Hortaz, ikastolak suntsitzea hobe. Nola, ordea, suntsitu, herrian (bai, herri burgesean) hain sustrai-tuak dauden ikastolak, bidebatez herri horren beraren faborea galdu gabe? Lan zaila eta —badirudi— zenbaitentzat oso premiazkoa.

Zenbait buru injeniosoren-tzat ez da falta, gainera, metodo egokirik: ikastoletan biliguismoa sartu behar omen da, demokratik baldin bagara. Ikastoletan, euskerak eta gaztelaniak eskubide berdinak behar omen dituzte, gaurko Euskal Herriari erantzun jator bat emango bazaio. Ikastoletan erdara sartzeak (eta horrek bakarrik) burgesiaren hezi-toki bilaka ez daitezen lortuko ligu-ke.

Sarri entzuten ditugu honelako judaskeriak eta sentitu ere bai «mihiztokada» sakonak: alegia, ikastolak ez direla popularrak, kuota garestiegidunak direlaketaz (hau egia da, baina EZINBESTEZ egia) eta euskaldun burges aberatsek pobreen kuotak pagatzen ez dituztelaketaz, gurasoekin batera bilerak egin behar direla, demokraziako giroan, berauetan «kristorenak» armatu eta gero ospa egin. Ikastolari buruz ezer lortzen ez bada ere, «gina» han

gelditzen dela eta horrek «herria politizatze» balioko omen duela.

Ikastolen «aldeko» sistema honen defentsa behin baino gehiagotan entzun ahal izan dugu. Baina ba dakigu nor diren. Arraiak ahotik arrapatzen dira, egia, baina tipo hauk zaila da egiten dituzten hitzeko planteamenduetatik okerrean harrapatzea eta batez ere jende xeheak. Egiten dituzten planteamenduei bagazozkie, badirudi segurki borondate onez eta pausok aurrera eman nahiaz dabilzala. Hoiak beroiek, ordea, beste planteamendu politikoetan ezagunak ditugu eta postura honek salatzen die ikastolei buruzko planteamendu demokratikoen gibeletan oker asmoa. Puntu honetan eta ikastolen beharra sentitzen dugunok, hots, hasieran aipaturiko GEHIENOK, erne jokatu behar dugu eta ez gehiengo osatzen dugulako (guk behintzat ez dugu sinesten demokrazia numeriko, huts, faltsu eta prefabrikatua), gehiengoak nahi dugun zer horrek euskal herrietasunaren eta herrigintzaren etsaiak buruzut, belarri luze, kezkatu eta kalte egiteko OSO PREST jartzen dituelako. Geuk egina ontzat ala txartzat emateko kriterioa, etsaiengan dadukagu: min ematen badie, ontzat eman dezakegu egindakoa; ez badira guk egindakoaz arduratzen, okerrean gabiltza eta zentza gaitez.

Ikastoletako ideologiaren aurka, irakasteko metodoen aurka eta kuoten prezio garestiaren aurka egotea, gauza bat da eta gure ustez behintzat, ametittu beharrekoa; oker hau lanaren poderioz barrutik bertatik zuzendu nahi izan partez, ikastola bera izorratu eta desegin nahi izatea, beste bat da eta gure ustez onartu ezinezkoa. Tipo hauen jokabidea anulatu egin behar da: hauen jokabidearen azken ondorioa zein izango litzakeen garbi agertuaz, eta kasu honetan, dauden ikastolak galdu eta nahi litzukeen beza-lakoak inolaz ere ez eskuratzeko litzakeela azken ondorio hori, garbi agertuaz. Hau, azken finean, etsaien jokua egitea litzateke eta, hain zuzen ere, jokabide trixte honetxek nabarmendu gaitu euskaldunok ia geure historia ezagun guztian.

Erlitio dela, sozialismoa dela edo-ta beste zer nahi dela, barne-borroka latzak daduzkagu eta aurrera ere latzagoak izanen ditugu. Besterik uste izatea, aingerukeria bat da edo-ta errealtate deseoa bat egitea.

Pluralismoa, benetako pluralismoa, onartu beharra dago, nola sozialismoa nahi dutenek hala, aitortu gabe, iguin diotenek. Guk, geure aldetik, oharño bat ezarri nahi genuke, geure pentsamoldea agertu aldera: Euskal Herrian ez dela sozialismoa arriskuan dagoena, euskaltasuna baizik. Sozialismoa, bere testu klasikoek diotenez, etorkizuna berea duen haur jaio berria dugu. Kapitalismoari nahi eta nahiez nagusitu behar zaion ondorengo sistema logikoa. Marxismoak garbi adierazten du hau.

Euskaltasunaren geroa, etorkizuna, nik behintzat, ilunagoa ikusten dut, egia esan. Hori buruz, faktore askoren influentziak daude ikustekoak. Euskaltasuna eta sozialismoa «zerbait» diferentek ditugu oso. Pertsona batek senti lezake lehenengoaren beharra eta bigarrenaren beharra bai eta lehenengoaren arbutu; beste zenbait, aldiz, biak behar edo-ta biak arbutu. Bata eta bestea definitzekoan, ordea, euskaldun nor

den mugatzeak liskar gorriak sor ditzake eta sortzen ditu. Ez, ordea, sozialismoa zer den mugatzeak, bera (sozialismoa) inposatzeko, metodologiari efikazena zein den mugatzeak baizik.

Euskaldun izatea ez da DOK-TRINA ekonomiko, sozial edo-ta politiko bat; sozialismoa, berriz, hiru adar hauen elkar-tze konkretu bat litzateke. Hain zuzen ere, euskaltasunaren mugatze zail horren babesean hegapetzen dira hitz-jario erreze-ko bere etsai aho-zuriak. Nor den euskaldun eta nor ez mugatzea, arazo zaila da, dudarik gabe. Euskaradun eta euskararik ez «dun» binomio mugatzaila ximplea baino askoz zailagoa. Geure naziotasunean dago euskaltasunaren etorkizuna. Euskal naziotasunaren etorkizuna, berriz, Euskal Herriko gizonen eta kanpokoan politika jokabian datza. Euskararik gabe ez litzake euskal naziorik izanen ez eta Euskal Herriarik ere. Eta gaurko edozein politika jokabidek, euskaldunon historia osoa hartu behar du oinarritzat, herriak bere borondatea inprimatu duen historia. Nor da, beraz, gaurregun euskaldun? Nahi duenarentzat, erantzun erraza luke; zaila nahi lukeenak, aldiz, erraza luke zail-tzea.

Zenbaitentzat, euskaldun izatea, azentu tipiko batez erdara mintzatzea litzateke, edo-ta harrokeriazko «boina-grandismoaren» defendatzaile sutsua izatea edo-ta amaren sabeletik leku konkretu batean jaiotze hutsa edo-ta beste batek esan zigunez, zera, historiak ez duela pausorik atzera ematen eta kapitalismoak euskalduntasuna izorratu eta bueltarik gabeko bidean ezarri badu, kapitalismoaren gaizki egina kondentatu beharra dagoela hain zuzen, baina baita gaurko errealtate onartu ere, hots, «sozialismo internazional zientifikoaren izenean» ez gaitzeza, euskaldunok, kapitalismo aluak ezarri gaituen bueltarik gabeko bide-tik (herri bezala galbidetik, alegia) irten nahirik alferrik ibil. Onar dezagula errealtatearen deabruzko soinu ozenaren bitartez geure «agonia» luzatu nahi izateari ongi baderizkio ere...

Luzetxo atera da, badakit, baina nire barneko borroka zitalaren suak bultzatu nau hontara eta ez inorenganako iguinak, gorrotoak edo-ta zernahik, irakurtzeak irakurleagan horrela pentsatzeko arrazoirik sor baleza ere.

AKAITZ

Benetako euskaldun ote gera?

Galdera honi erantzutea gogorra da, baina lehenengo beste galdera bat egingo nuke. Zertan ikus liteke benetako euskaldun geran ala ez? Nire iritziz, Euskal Herriaren egiten dugun lanean eta herriaren alde lanean sartzen ditugun orduetan, esango nuke.

Prest ahal gaude Euskal Herri-gatik lan egiteko? Zenbat ordu sartzen dugu egunero, astero, hilero, urtero, bakoitzak ahal duenean, gure herriaren alde?

Nik uste dut, Euskal Herriaren alde egunero, astero, hilero, urtero, bakoitzak al duenean, ordu batzuk sartzen ez dituana, benetako euskaldun ez dela. Beronek euskalduna dela esango du baina neuk ez da esango nuke.

Bai zinerako, bai telebisioa ikusteko, bai txikitoak hartzeko, bai salas de fiestasak, bai erdal egunerokoak irakurtzeko denok daukagu denbora, baina Euskal Herriarentzat, gure herriari emoteko, denborarik ez daukagu.

Orain beste galdera bat dator. Ze lan egin daiteke?

Lan asko egin daitekeela uste dut. Lehenengo eta behin euskararen alde. Euskaraz dakigunok gure hizkuntza landu behar dugu eta beste batzuri irakatsi. Euskaraz idatzita dauden aldizkariak irakurri eta eurretan idatzi. Umeekin lan egin euskararen arloan. Euskaraz hitzegin toki guztietan, nahiz eta jakin, toki askotan euskaraz ez dakiala iñork. Euskaraz ez dakianak badu nahiko lanik euskera ikasten.

Beste alderdi batetik, zergatik ez gara sartzen dantza taldetan, kanta taldetan, txistu taldetan, antzerki taldetan, kultur taldetan, t.a. zuzenean parte hartzeko, edo talde hauen behar dituzten gauzetan laguntzeko?

Denoi jasoten zaigu, geure nahikeriak betetzen ditugula lehenengo, eta alferkeriaz eta nagikeriaz beteta gaudela.

Gauza hauek egiteko, orduak sartu behar dira baina hortarako ez gaude prest.

Euskal Herriak behar ditu gauza hauek eta, bai orain gogoratzen ez zaizkidan beste batzuk ere, baina

gu, euskaldun deitzen garenok, ez gaude prest lan egiteko, gauza hauek aurrera eramateko orduak sartzeko.

Honela jarraitzen badugu, benetako euskaldun izango ote gara? Nik ezetz uste dut. Euskaldun, izenez bakarrik izango gara baina ez ekingaz.

Herriak behar dituan ekingaztan sartuta egon behar dugu eta ekingaztan sartuta egoteak orduak darratzen.

Oporraldiak bukatu dira eta negua dator. Taldeen bitartez ekingaztan sartzeko denborarik onena orain da, benetako euskaldun garaile diogunontzat.

Zergatik ez gara taldetan sartzen lan egiteko? Egoerarik onena orain da, talde guztiak planifikazio berriak egiten hasten dira ta, gero negu guztian lanean jarraitzeko.

Orduan ba, benetako euskaldun izan nahi badugu haxe egin behar dugu: ikusi zelan sartu talde baten barruan lanean zintzo jarraitzeko.

PELI

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

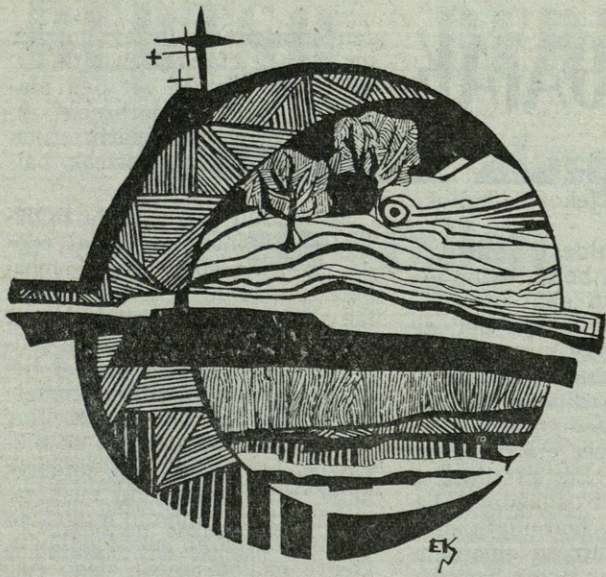
Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasune-tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal-detu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

Irarkola:

«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1 IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

berriak

● Jon Urrujolegi adiskide jatorrari esker jakin ahal izan dugunez, urriaren 20an, eta gaueko 9,30etan, jaialdi bat eratzeko da Donostiako Aieten, bertako «Gurutzeaga» Ikastolaren alde.

Duela hamabost egun sail beronetan besterik esan arren, programa apur bat aldatu beharra izan dute antolatzaileek, hemen aipatu beharrik ez dugun arrazoiengatik.

Hala ere, diogun, beste aldaketarik ez bada —eta antza denez, ez da izanen—, Benito Lertxundi, Xabier Lete eta Lurdes Iriondo kantariak hartuko dutela parte, bai eta Donostiako «Goizaldi» dantza taldeak ere. Ea ba!

● Hilaren 14ean, euskal liburu azoka batez bukatuko da Zumarragan «Euskal Kultur Astea». Denetarik izan da bertan: hitzaldiak, filmak, bertsolari ihardunak, dantza eta kanta jaialdiak, antzerki saioak, pintura erakusketak etab. etab.

Zoritzarrez ez dugu hartaz denboraz jakin ahal izan. Antolatzaileek, komeni zitzaizkien zerbait jakiteko, nolabait jakin zuten gure telefono zenbakia. Programa emateko, berriz, ahaztu egin bide zaie.

Halako zerbait gertatu da Oiñatin, Beran, Zumaiian... Ea datorren urtean ganora apur bat gehiago ikusten ahal dugun.

bilbao... bilbo

Hizkuntzarekiko eztabaidak oso gustatzen zaizkigu euskaldunoi. Zer esanik ez herri izenak, abizenak eta beste horrelako edozor bada. Betidanik esan izan da, ardo tantan bat edanez gero jendea pronto dagoela edozertaz hitzegiteko, baina batez ere eta gehienbat, politikaz eta erlijioaz. Bi gai hauk baztertu gabe, euskaldunok hirugarren gai bat dugu, hau da, hizkuntzalaritza. Ez dakigu, ez, zer arrazoiengatik, baina taberna zuloan zein hondartza bazterrean ez da inoiz jendea biokimikaz, elektronikaz edo paleontologiak mintzo. Goraxeago aipatu ditugun hiru gaiok, ordea, neurririk gabe, zein baino zein gehiago, guztiok bait gara jakitun, guztiok dadukagu zer erakutsi eta.

Hala ere, gai hoitaz dakienik ere bada, eta dirudenez hoitako bat dugu aste honetan idatzi digun irakurlea. Entzun diezaiozun ba, guk sail honetan birritan esandakoarekin bat ez badator ere, merezi duelakoan bait gaude:

Amatiño:

Ez najak hirekin Bilbao hitzarekin. Begira zak zer esaten Juan Jose Luis Lizundiak (ANAITASUNA, 177 zenb. 1969-XI-30) «Ezagutu zure Herria» sailean: Azkuek, Euskaltzainburu hainbeste urtean izan zanak, haxe esan eban behin: «No incluyo entre ellos Bilbao, porque este vocablo no sólo es usado en sus siete calles y las barriadas de Larraskitu y Buja, sino en todos los pueblos en que se habla el dialecto bizkaino, tanto en Bizkaya, como en Alaba y Gipuzkoa, siendo por lo mismo merecedor de toda consideración y respeto».

Julio de Urquijo-k, Shakespeare-ren beste lerro honek dakaz: «Sir John and master mine, I combat challenge of this latten Bilbo».

Aipamen honek egin ditut, nire eritziz, Bizkaiko uriburuaren izena, gaur eta lehentxeago bere, Bilbo delakoa, eta ez Bilbao. Beharbada, inoizko baten, Bilbao izango zan; baina gaur «carta de naturaleza» hartu dau hitz honek, eta ez dau inok euskeraz Bilbo esaten, urruneko euskaldunen bat ez bada, uri honek hartuemon bakoa.

Gainera, gaurko Bilbao erdalduna atsegin ez jakunontzat, Bilbo izena da ezaugarriarik onen, gure uriburu euskalduna izan dala ta izan behar daua adierazotzeko.

Neretzat, Bilbao esatea, Salamanca-ren ordeiz Salmantica esatea bezalakoa duk, eta Arabako gaurko «Valle de Iruraiz»-en ordeiz «Hirhuzaheza» esatea, arkaismokerietan erortzea. Gainera, euskaltzaleontzat Bilboren irudia hainbeste euskaldunena duk, eta Bilbao, «bilbainismo» folklorista eta «bilbainada» erdaldunen irudia ordea, sozio-politika arrazoiak bere zerbait balio juek nik uste.

Nahikoa duk gaurkoz. Heuk ikus. Besarkada bat eta agindu.

● Eta guk zer esan Bizkaiko hiriburutik jaso dugun gutun honetaz? Dakienak daki, eta bilbotar honek itxura denez badaki.

Horrez gainera esan dezakegu geure aldetik, Euskaltzaindiak betidanik «Bilbo» erabili izan duela bere agiri guztietan, eta halaxe azaltzen dela ere, irakasle mailako etsaminetako agiri eta kar-netetan.

Hiri izenen hauzi honetaz batzorde bat ari zaigu azterketetan Euskaltzaindiaren ardurapean. Oraindik, dakigunez, ezer ez dago erabakirik. Noiz erabakiko den ez jakin. Tarte honetan edonork izan dezake nork bere iritzia.

Nolabait erabaki behar eta, orain arte beste iritzi batekoak izan arren, Bilbotik jaso dugun gutun horri guk geuk zer erantzun ez dugularik, ontzat eman beharrean gaude BILBO euskal era orokor eta hedatua.

Irakurleak ikus beza.

izenak direla eta

Azken bolada honetan aski mintzatu gara Euskal Izendegiaz, euskal izenez eta hauzi honi buruzko hainbat arazoz. Aurrera jarraitu aurretik zera esan beharrean gara, jendeak gustora irakurri ohi dituela gai honi dagozkion aipamenak. Izena ez da, ez, hiruzpalau egunetarako haur jaio berriari zaion zerbait, eta gurasook erabat arduratzen ari zaizkigu arazo honetaz. Sarri ditugu ere era honetako berriak, eta irakurlea pronto dago, behar bada, telefonoz hots egiteko ere.

● Honelatsu izan dugu, hain zuzen, bergarar batekin hitzegiteko beta. Nor denik ez dakigu, izenez Txomin dela bai, gainontzekorik ezer guti ordea, ez eta behar ere apika.

Txominek «Saioa» izenez nahi zuen bataiatu neskatalatxo jaio berria, eta agiriren bat behar ote zuen edo, hots egin zigun telefonoz.

«Saioa» Euskal Izendegian dator, baina batere agiri edota erreferentziarik gabe. Halakoetan Euskaltzaindiak egin ote dezake harako izenaren zertifikatu bat? Zertan oinarritu gabeko agiririk gabe? Horra koska!

● Jose Mari Satrustegirekin mintzo gara arazo honetaz, eta esan digunez, «Saioa» Baztan aldeko mendi gailur baten izena omen dugu. Sasoi batetan elizatzoren bat izan omen zen haren maldapean, baina gaur, ordea, ez zaigu hartaz batere agiririk geratzen.

Hala ere, «Saioa» izeneko zenbait neskatala ba omen dago gaur egun Euskal Herrian zehar, eta Euskal Izendegian aipatzen denez, Euskaltzaindiak onartua eta baietsia dugu, Euskaltzaindiaren beraren zentzutan bestelako agiri edo xehetasunaren premiarik gabe.

● Besterik gabe jo du gure Txominek Bergarako errejistrora, eta batere oztoporik gabe onartu diote «Saioa» izena. Ez bide diote eskatu ez Euskaltzaindiaren agirik, ez eta Euskal Izendegia liburuxka ere.

Txominek esan digunez, berriz, Bergarako errejistroan ITZULPENIK GABEKO EDOZEIN GIZA IZEN onartzeko erabakia edota ohitura omen dute. Ez da guti, ez horixe! Beste edozenbat lekutan beste horrenbeste eginen balute...

● Diogun gure aldetik, Bergarako Errejistrok arduradunek betidanik agertu izan dutela halako jokabide ireki bat euskal izenen arazo honetaz.

Orain dela hiru urte hain zuzen —Euskal Izendegia argitaratzeko zelarik oraindik—, Euskaltzaindiak 1966 urtean argitara eman zuen zenbait izenen zerrenda eskatu ziguten, «halakorik zegoenik ere ez bait genekien, eta interesgarri eta baliagarri iruditzen bait zaigu» esanez.

Gure txaloak Bergarako arduradunei beraz, eta izan dezatela jarraitzailek ugarri opa diegu, ez bait gara guztiok seme-alabak Bergaran munduratzaren hasiko!

● Ez dira gaurkoz Bergarako ipuinok amaitzen. Duela hiru aste esaten genuen esan, Bergaran «Zigor» izenez bataiatua zela haur bat, eta ez genekiela juzgadian ontzat emana ote zen. Inork badaki esan dizaigula... eskatzen genuen.

Aldizkarietan eginiko horrelako eskariak haize epelak eramane ohi ditu gehienetan, ez da baina horrelakorik gertatu oraingoan. Hara non azaldu zaigun lantegian gizonezko lerden bat Bergaratik propio etorria, eta gauza normal bezala, egunonik ere esateko astirik eman gabe, dioskun: «Hemen zuk eskatzen duzun». Eta «Zigor» izenaren «Libro de Familiaren» laupabost kopia eskaintzen dizkigu, bat guretzat eta besteak Euskaltzaindiarentzat, «zuk nik baino errazago jakingo duzu nora bidali eta...».

Tomas Agirre dugu gure irakurle sutsu hau, Beasaingo seme eta Bergaran bizi dena. Eta «Zigor» izenaren agiria ezezik, beste bi seme-alaben agiriak ere eskaintzen dizkigu: «Ugutx» eta «Loi-naz». Hau duk mutila hau. Eskerrik asko!

● «Loinaz» izenak ez du batere zailtasunik, edota ez luke izan behar behintzat. «Ugutx» izenaz, ordea, ezin dezakegu beste horrenbeste esan, «Ugutx» Arana-Goiriren sandutegian bait dator, eta guztiok dakigunez gure abantotarrak ez du adiskide gehiegirik Euskal Herriko errejistroetan.

● Eta izenekin bukatzeko diogun, «Ainhoa» onartu berria izan dela Irunen. eta «Unai», «Leire» eta «Erik», berriz, Iruñean. «Erik» zer izen ote? Auskalo! Iparraldeko kutsua darama, eta iparraldean aipatzean ez gara Ipar Euskal Herriaz mintzo. Iparrago, nonbait.

● Azkenik, gure eskerrik sutsuena Gasteizko berri emailen den «Gasteiztar» adiskideari, «Zalao» izenaren berri eman bait digu arestian.

bertso paperak

Irakurlea oroit daitekeen izazko «Xenpelar» sariketan azaldu ziren lanik ontsuenekin liburuxka bikain bat argitara eman zigun Tolosako AUSPOA Liburutegiak. Sorta honetako 111. garren alea osatzen zuen, eta ehun eta hirurogei orrialderen barrera, edozenbat bertso-jartzailearen bertso berri hautatuak arretaz agertarazi ziren. Azala berriz, guztiz polita, «Xenpelarre» berak 1868 urtean Bergarako Matxin inprimategian argitara eman zuen «Azken Juizioko» bertso berrien kopia azalduz.

Aurten ere, halako zerbait eginen zelakoan eta, Aita Zabalagana jo dugu informazio bila. Elkarriketa uste ez bezain motza izan dugu, eta ez Aita Zabalak ondo hartu ez gaituelako —albistariak nekez aurkitu ohi du beste horrelako gizon prestu eta laguntzaile amorraturik—, tamalez zer esan guti zuelako baizik, hau da, AUSPOAk ez duela aurten «Xenpelar» Sariketa horretan parte hartu duten lanen bilduma argitaratuko.

Aita Zabalak esan digunez, izazko aleak hain txukuna, bete eta interesgarria zirudien arren, ez omen zuen batere harrera onik izan eroslearen artean. AUSPOA Liburutegiko beste edozein ale baino askoz ere gutiago saldu omen da. Ekonomia aldetik nolabait bete beharrezko zuloa, eta arduradunen asmo, itxaropen eta planei buruz, bestalde, egundainoko «txaskoan».

Nork esan gero? Sinetsi ezin hainakoa! Arazo honek I. Oleak aurtengo sariketa horretarako propio eginiko lehen ahapaldia dakarkigu gogora:

Oraiñaldian bertsoetara nola sarri biltzen geran, entzuleetan gazte gutxitxo ikusten degu aukeran. Pozgarri ez dan aldakuntza bat datorkigu izakeran: Ez ote gaude bertsolaritza galduko degun bezperan?

Batek daki! Hala ere, ezin ahaztu, Bertso-paper Sariketako aleak harrera onik ez bazuen izan ere, gainontzekoek —nork bere neurrian— badutela. Beraz, agian, ez bertsolaritza galduko dugun bezperan, baina, bai, «Bertso Berriak» erabat galtzeko giroan. Giroa falta zaigu, bai, nolabaiteko askatasuna gai bati zein besteri atxikitzeko. Karlistadaren sasoiko giroa falta nonbait.

azken berriak

Zintzo asko eskura ahal izan dugu Jose Joakin Irigaray adiskide onak Pasai-Donibanetik bidaltzen digun berri zenbait.

«Euskal Kultur Aste» bat eratzeko da, bai, Pasai, eta oraindik xehetasunik jakin ez arren hona Irigarayek bidali ahal izan diguna. Alde batetik lau hitzaldi izanen dira, alegia, Prehistoriaz (Benantxo Otaegi), Ekonomiaz (Iñaki Larrañaga), Ikastolaz (Txomin Izagirre), eta Folkloreaz (Gaizka Barandiaran). Bestetik, filma bat ere bai, «Ama Lur» deitu filma hain zuzen, herriko zinemaren bertan.

Horrez gainera, urriaren 20an. (larunbata), kanta jaialdi bat eratuko da gaueko 9,30etan. eta ikastolaren alde eratu ere. Xabier Lete eta Lourdes Iriondo bikoteak hartuko du parte lehenbizi, eta «Oskarbi» eta «Oihartzunak» kanta taldeek gero.

Biharamunean, urriaren 21ean, umeei bereziki eskaintako eguna eta programa eratuko da.

AMATIÑO

Sortalte Gertuko haizeak

ERABAKI GARAIA

«Sortalde gertuko arazoa palestindarren inguruan jaio zen ezkerreko, ez dago adarretan txioka ibiltzerik arazoaren ardatza alde batera hutzirik». Algeriako Boufeliika ministroaren aitortzen hau zentzuz betetarik dago.

Izan ere, Israel eta Palestindarren arteko haizua 1967-garren urteko gerraren ondoren O. N. U.-ko Seguridade Batzordeak hartutako 242-garren erabakiaren inguruan kausitu da. Gaur ordea, aldaketa bat nabari da. Nixon eta Brejnev San Clementetik mundu osoari mintzatu zirenean ez zuten aipatu O. N. U.-ko erabaki ezaguna. Oinarri faltarik ez du, beraz, Algeriako ordezkariaren aitortpenak.

IRTERARIK GABEKO BIDEA

O. N. U.-ko erabakiaren inguruan egin diren ahaleginak ez dute pakerik ekarri Sortalde gertuko Herrietara. Batetik, gerra galdu zuten arabetarren Estaduek —U.R.S.S.-en laguntzarekin— Israelgo armada-erri itzulketara, 1967-go gerraren aurretik zituen lurraldeetara, eskatu dute. Israeldarrek —U. S. A.-ren babespean— O. N. U.-ko erabakiaren arabera hauek ere, denak onartuko luteken muga segurua eskatzen zuten lehenik.

Denak onartutako muga seguruak jarri behar ziren tokiaz eztabaida ugari egin da geroztik. Arabetarrentzat eta U. R. S. S.-entzat sei eguneko gerraren aurretik zeudenak jarraitu behar zuten. Israeldarrentzat, nahiz eta bateren batzuek Israel Handiaren ametsa gorde, eta U. S. A.-rentzat gerra aurreko eta ondorengo mugen artean nonbait behar zuten muga berriak.

Gauzak horrela izanik, zergatik jokatu da katuak eta xaguak bezala? Denek dakite, gaur egun ez dagoela gerra bat egiten den tokitik besteetara zabaltzerik haundien arteko pake lotsagarria dira bitartean. Mugen arteko haizaren inguruan eztabaida ibili bada, auziaren benetako esanahi politikoa ahaztu nahi izan delako gertatu da. Ez besterik. Eta baita ere, Israelgo muga denak onar zezaten eta «seguruak» gainera.

Inperialismoaren aldetik, 1967-garren urteko gerraren arazoak zeharo desagindu dira. Nasser-en ahaleginak arabeak biltzearen eta imperialismoari buru egiteko alferrik galdu dira. Nasser-en Ejipto zen arabetarren artean sartaldeko interesak arriskuan jarri zezakeana. Gaurko Ejipto, bere ziborrari so eta zeruko jauntxori gabe ez da beldurgarria agertzen. Imperialismoak eratu ditzake urrutirako asmoak.

1967-garango gerraren elburua anti-imperialismoaren alde zegoen Ejipto hura desagitea zen. Hor gelitu dira, bai, Yemen eta Irak, baina hauek ez dute arabeen artean harek zuen itzalik. Ejipto ondaturik, gaur Imperialismoak behartu dezake Israel gerra denporan eskuratutako lurraldeak huztera. Gola Meir-en bere tokian jarraitzeko asmoa, ondoren Sapir jaun moderatuari tokia uzteko, Dayan extremistari tokia hartzen ez uzteko bide bat baikiz ez da.

Israel inperialismoaren besoa baldin bada ere, baditu, hala ere, bere eskabideak. Bereganatutako lurraldeak utzi aurretik, bere mugen seguridadea eskatu du. Palestindarrak dira seguridade arriskuan jarritzen dutenak eta hauekin bukatu beharra zegoen. Jordaniari, batera edo bestera, Israelekin pakea egitea konbeni zitzaion eta, neurri batean beintzat, 1970-garren urteko irailean palestindarren txikitzea lortu zuen. Ondoren, 1973-garrenean, Libanok egingo zuen beste ekinaldi bat.

Jordaniak palestindarrekin bukatu nahi izan zuen. Libanok palestindarren eginkizunari mugak jarri. Libanoko gertaeraren ondoren etorri ziren, hain zuzen, Israel eta Palestindarren artean arazoa zuzentzeko eskabideak.

ARAZOAREN ZUZENKETARAKO PROPOSAMENDUAK

Goiz da oraindik ze proposamendu onartuko den esateko. Hala ere, ahalegin hauek nondik dijoazten ikustea konbeni da.

1) Burgibaren proposamenduak 1947-garren urtean jartzen du arazoaren iturria eta garai hura kontuan harturik palestindarren eskubideak errespetatu erazi.

2) Ejiptotarren proposamenduak palestinar Herriaren nazio eta agente eskubidea O. N. U.-n onaraztea eskatzen du. Palestindarrak dira, hala ere, eskubide hoiei eraketa bat emango diena eta horretarako daude Palestinako Aberriaren Batzar nagusikoak. Bide honetan abiatzeko agintedun batzuek hautatu beharko dituzte palestinoak berak.

3) Algeriako proposamenduak Israel eta Palestinako arteko harremanak eskatzen ditu. Algeriarrentzat estatu bakar batean bizi behar lukete hebreoak eta palestindarrak pluralismo batetan.

Palestindarrak ere badituzte beren asmoak eta eman dute beren erantzuna proposa zaien asmo hoiei.

Oso zaila izango da noski, erresistentziko buru batek palestina historiko bat baino txikiago den lurralde bateko agintea onartzen duela besteen aurrean aitortzea. Hala ere, Estaduaren ideia zabaldu da. Baina erantzunak ez datozte bat.

a) Habache zuzendaripean mugitzen den Askatasunaren aldeko Elkarte Herrikoia eta Siria zalea den Saika ez dute onartzen exilioan dagoen gobernu baten ideia.

b) Yaser Arafat-ek zuzentzen duen El Fath-eko gehienak eta Palestinako Askatasunaren aldeko Elkarte Demokratikoak ez dute gaizki ikusten exilio garaiko gobernu bat baina eragozpide handiak ikusten dituzte hura eratzeke.

d) Beste batzuek berriz behar beharrezkoa bezala ikusten dute Estatu baten eraketa. Bestela, diote, berealan bukatuko dute erresistentzi osoarekin.

Indar iraultzaileen eskuetan daude erantzun ezberdin hauen irtenbideak. Ejiptoko egoerak pisu handia du arazo honetan. Hau idazten ari naizela, Ejipto berriz ere gerrara abiatu dela berri hartu dut. Ez dedila Imperialismoaren sendotze berri bat gerta.

D. IZA

MALTZURKERIA BEDEINKATUA

BLANCO y NEGRO astekariak bost orrialde zabaleko lan bat eskaini dio, irailaren bukaeran, Euskal Herriari. Idatzia, ezaguna den Amando de Miguel soziologoak egin da.

Bai astekaria eta bai idazlea indar batzuen eta ideologia jakineko baten agerkari direla ez dago ukatzerik. Indar eta ideologia horiek bere garrantzia badute gaurregun Espainian. Beraz, arreta eta ardura apur bat bederen, gutenez, eman behar diogula, uste dut, «bestek gutaz zer dion» jakiteari.

Fama badugu, itxiak gerala. Egia hori, gure geure baiteratze hori, guk ongi konprenitzen dugu. Gure ahuleria eta beldurraren fruitu da hertsitasun hau. Baita gure errenditu nahi ezarena ere, alabaina, hots, gure irmotasunarena, gure gu geu izan nahiarena.

Orain, ordea, beldur hori galtzen hasiak gara. Gure irmotasunak izpirik galdu ez duelarik, aitzitik geure buruak eta geure kontzientzia argiakoak eta helduagoak nabaitzen ditugularik, beldurraren seme den ameskeriak hastandurik, argiak eta kemenak eskaintzen duen errealtasun besarkatzera, gero eta prestuago arkitzen da, gaurregun, euskaldun pentsatzailea, euskaldun langilea, euskaldun herrizalea.

Bestek gutaz diona «jakiteak», batipat, zera ematen digu, jokoa zeinekin jokatzeko dihardugun ezagutzea. Munduan inork baldin badaki, kontrarioraren berri jakiteak duen garrantzia, hori euskaldun baserritarrek jakin du eta daki. Korrikalaririk, haizkolaririk, harri jaso-tzailerik, ahari apustuzalerik, ez da izan gure baillaretan, alde edo moldez, «bestearen markak, joerak eta asmoak» ezagutzen saiatu ez denik. Zenbat aldiz entzun dugu, gure baserritar jokuzaleak eta jokalaria izan duen eta duen maltzurkeria. Zenbat aldiz ez dugu entzun gure apustu eta jokuetan ibili eta dabilen trantparen zikina eta itsusikeria.

Nik ez diet inoiz jaramonik egin gure «ohitura lotsagarri» horien zigortzaileei eta inkisidoreei. Arrazoi bi ukan ditut horretarako. Bat, diru-jokatzalea oraino inoiz zan ez nazelako. Bi, jokalaria, apustu zaleak, «hain ezagunak omen diren» tranpa eta azpikeria horiek guziak kontuan hartu behar dituelako, dirua nun jokatzen duen jakin dezan, eta pausoa jakinaren gainean eman dezan. Bestela tontoa da, eta loriarik ez omen da izango tontoentzat, dio eskun batek.

Ez moral aldetik, baizik herri psikologia eta herri izaera aldetik behatu izan diot beti gure baserritar maiteen delako maltzurkeria horri. Eta nere baitan eta nere kolporako, hamaika bider, hau galdatu ukan diot neure buruari: «gure jakitate bikain hori, gure maltzurkeria aberats hori, zer dela-ta ez dakigu, ez ahari jokoetan bakarrik erabiltzen, aitzitik gure herri-arazo nagusienetan hartaz baliatzen?».

Ez naiz orain hasiko, herrigintzan jarraitu eta igan behar dugun «bide zuzen eta garbiaren dotrina», aztertzen. Susmoa badut idealismo antzu honen erroak nongo lurretan erroak diren. Oraingoz hau besterik ez diot. Ez da erraza ukatzea, euskaldunok herrigintzan —herrigintzari eman nahi diogula diogun mailan, ez folkloregintzan— motel, beldurti, eta itxiak izan garela. Beti ez nuke esango, baina bai, behintzat, gaurregun, mende honetan. Areago, gure moztasuna dotrina distiratsuz estali eta jantzi izan dugu; gure «zintzotasunaren eta eredu-koi-tasunaren» jantziak jantzi ere. Eta horrela doakigu gure herria...

Jo ote du gure moztasunak eta hertsidurak lagatzeko ordua? Hala balitz hobe. Nik neure aldetik, neure ahalegina egiten hasi nahi dut «bestek gutaz zer dion» jakiten. Eta, zure bai-menarekin, irakurtzaile, hemen, astiro, agertzen.

G. ANSOLA

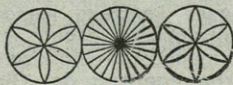
ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba' dezuz
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti
Eskuz ba' zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezuz erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
 Etxeko-andrearentzat neska merik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

ZERUKO ARGIA

SALTZEN DA:

ELGOIBAR
 M. Gorostiza

EIBAR
 Angera
 Markina
 Iriondo
 Eguren
 Gisasola
 Barela
 Alday
 Aranburu
 Estanko, 11
 Isasi
 Simon
 Amana
 Uraui
 Urizar
 Siglo XX

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK ETA EBARI GUZTIEKATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
 Irutizkifia: 41 20 65

DONOSTIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz
 zure erlojua KANARIAS bertan
 baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

SUMMERHILLgo ESKOLAREN

SORTZAILEA HIL DA

A.S. Neill-en heziketa lanak mundu guztian ezagunak dira eta oihartzun haundikoak. Berak aldarrikatzen zuen heziketa libre eta aginpideriaren kontrakoak txalo asko eta kritika aski sortarazi ditu. Orain bizitzen ari garen eskola-berritze honetan beharrezkoa zaigu horrelako jakintsuek zer dioten ezagutzea. Neill-en heriotzak ematen digu gaur biderik, bere obrak eta ideiaz mintzatzeko.

A.S. Neill, Ingalaterrako pedagogo ospetsua, 90 urtekin, Irailaren 23an Londresen hil da. Neill Eskoziako irakasle baten semea zen. Bere bizitza osoan, heziketa askatu bat sortzen saiatu zen. Bere helburua pedagogikoa zen: umeak askatasunean hezitzea, hots, sexual errepresioa eta agintekeria umeen begietatik kentzea.

1916garren urtean Edimbourgoko Unibersidadera, Matematikak eta Letrak ikastera joan zen. Alemania, Viena eta Ingalaterrako eskola batzuetan lehenengo ikasketak egin zituan. 1921ean Summerhill-go eskola sortu zuan (Londrestik 160 Km).

Eskola honen alderdiak liburu hotan dituzue: «Niños libres de Summerhill», «Los niños en libertad», «En pro y en contra de Summerhill».

Neill-en helburu nagusiak Freud eta Wilhen Reich-en oinarriturik daude. Neill-entzat umea berez ona da, burges moralak ondutzen ez badu. Umearen gaitakeriak moral honek sortarazten ditu. Umeak berezko askatasuna du eta eskolak, askatasun hau, osotasun guztian bizitzen irakatsi behar du.

Heziketa askatzaileak, heziketa berriak, benetako helburua lortzen du, umeari bere bizia egiten uzten. Hitz gutxitan esanda, irakasle baten lana, hauxe izan behar du: hauraren muinetatik burges baloreak kentzea.

Ze katez, batez ere, haurra lortzen da? Bi hoekin: errepresio sexuala eta agintekeria. Kate hau ipintzen dute: Aitak-maixuak-poliziak-kuartelak... Gizonok bizitzaren etsaiak dira. Bizitzaren alde ego-

teak, umeagan fedea eukitzea, lan atseginak maitatzea, eta zorionari neurriak ez ipintzea behartzen gaitu. Bizitzaren aurka egoteak berriz, haurrak behartzen eta indarra maitatzen eramaten gaitu.

Neill-entzat zoriona eta maitasuna berdiñak dira. Gure gizartea maitasunak aldatuko du eta eskolatan zorionaren bideak irakastea nahiko dugu.

Neill-en eskolan agintaririk ez dago; jerarkiarik ere ez; umea eskolatzeak garrantzirik ez du; umeak berak ikusi behar du ze klasetara joan, noiz jolastu, eta abar.

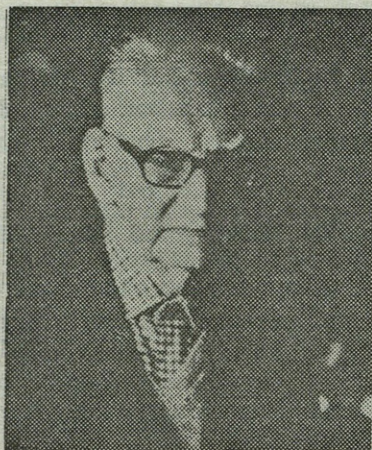
Summerhill-go askatasuna ordea ez da anarkia bat, baizik zoriona. Maitasuna, askatasuna eta zoriona batuak doaz. Summerhill-go askatasunak taldean du bere izatea.

Summerhill-en, lagunurkoa benetan errespetatzen da. Ume batek berak nahi duana egin dezake baiñan besteak ondutu gabe. Neill sexual askatasunaren aldeko izanaren, eskolan barruan ez zien neska mutilen maitasunik egiten uzten. Askatasunik ez dago umeak maixuaren edo gurasoen nahia betetzean, baiña ezta umeak bere ateraldiak toki guztietan asetzear ere.

Askatasuna, karril bateko bidea ez da, bi karriletakoa baizik. Lagunurkoaren eskubideak ez onartzen, anarkia sortzen da.

Askatasunak bere neurria nun du? Taldean.

Neill-entzat, ume batek askatasun osoa du klasetara joateko edo ez joateko, nahi duanean jolasteko... baiña ez du eskubiderik, klase garaian tuturua jotzeko edo bertan jolasean asteko.

M. Alexander Neill

Umea, askatasun erresponsable batean hezi behar dugu. Umeak nahi duana egin dezake baiña ondorioak berak jasotzen ikasi behar du.

Disziplinak umeari erresponsabilitatea kentzen dio, eta itxurazko errespetoan hezitzen du. Askatasun eza, erresponsabilitate eza da. Hau garbienik kuarteletan ikusten da, eta zer esanik ez, kuarteletan antza duten eskolatan.

Askatasuna zergatik? ez noski efikazia baten izenean. Askatasuna ez da moral edo agindu baten izenean eskatu behar. Askatasuna, nork beraren beharagatik eskatu behar da. Summerhill-go eskolaren helburuak ez daude gizartearen etorkizunari begira zuzendurik. Eskolako garaia, zahartzaroa prestatzeko garaia ez da. Eskola beste gizarteak edozein inbizio bezala da; eskolak bere autonomia du. Beraz, eskolan bertan, umeak zoriotsu izaten saiatu behar dira. Inbizio guztietan bezala eskolan zoriona arkitu behar dugu. Eskola, geroari begira gauzak ikasteko toki bat ez da. Summerhill-go eskolak zorionaren iraultza proposatzen du.

Neill-en bideak zer irtera du? Gure gizartea horrela alda ahal dezake? Summerhill-dik Che Guevara gutxi irtingo da. Hala eta guztiz ere, Neill-ek proposatutako heziketak gaur egun garrantzi handia du. Gaurko jakintsuek mundu osoa bonbaz estali digute. Gaurko teknikoek jakinduria benetan zapaltzailea da. Gaurko agintariek, nola erlijio batekoak hala besteak, lurrean gosea kentzeko asmorik ez dute. Horrenbeste cohete eta armarekin munduaren etorkizuna oso negargarria agertzen da. Giro honetan Summerhill-go eskolan gauza asko ikas dezakegu.

Summerhill-go umeak, zapaltzaiearen aurka, metralleta gutxitan artuko dute, baiña ez dira ere kontsumo gizartearen atzaparretan eroriko. Gaurko gure eskolak klase ezberdintasuna sortzen du eta, kapitalismoaren morroi zintzoak prestatzen ditu. Summerhill joku honetan ez da erori. Norbaitek esango dit Neill-en eskola burges txikien semeek osatzen dutela. Egia da. Akats hau Neill-ek berak ezin izan du zuzendu eta bere ondorengoek ez dakigu konponduko dutenez. Den dela, gaurko gizarte zapaltzaile honetan besterik kalterik egin gabe zoriona arkitzea ez da gutxi. Neill-en bidea pulpitoetako hitz ahulekin berdintzeko ez da. Bere eskola hor gelditzen zaigu eta bera gabe ikusiko dugu noraino irixten dan.

Aska ditzagun gaurko umeak, alde batera utziaz hainbat irakasle. Zoriona ez da saltzen, ezta erakusten ere.

Gaurko moralisten etsai haundi bat hil da.

J.J. DORRONSORO

IRAKASLE EZEZAGUN BATI ESKUTITZA

Kaixo irakasle!

Esames txar, marmar eta hitz gaizto anitz esan ohi ditugu guk ikasleok zu eta zure kidekoengatik. Batzutan, esamina bat suspenditu diguzulako. Beste batzutan, ikasgai bat hurrengo egunerako ikastera bortsatu gaituzulako. Beste zenbaitetan, euskaldun «kolorerik» ez duzulako. Hara nola «esto ez aji» esaten duzunean. Kasu honetan ordea, far egiten dugu askotan baina ez digu euskaldun izenekooi minik eman ohi zoritxarrez. Beste batzutan, eta ia ez hain maila tipian, «antipedagogikoa» zarelako. Hara!

Hariari erosoagotik atxikiz ordea, galda dezadan zera: zu zertarako zaitut? Alegia, irakaslea zertarako behar dugu? Nik honela erantzunen nuke esaldi batez: hots, ikaslea hezibide batetan itsasteko, sartzeko.

Izan ere, gu zertarako gaude mundu honetan?

Bizi behar dugu bai, baina gure irakasleen irakasaldiak ez dira ene uestez titulo eder bat eskuratu eta «viva la pepa» bizitzeko bakarrik izan behar.

Bestalde, zuk irakasle horrek Matematikak eta Fisika irakastea ongi dago, oso ongi. Baina ez dut uste zure lana hortan mugatu behar duzunik, zeren eta nere uestez hori bakarrik hutsaren hurrengoa da.

Egun, nehoiz baino gehiago behar ditugu tituloak eta eskuratzen saiatu behar dugu: nahiz gure on pertsonalerako, hala ikastola eta gainontzekoetarako.

Ez diot nehorri heziketa intelektual bat behar dugunik ukatuko. Zuri ere beraz, mota horretako irakasaldiak gogo onez hartuko dizkitzut. Baina hori bakarrik deus guti delakoan nago. Zenbat eta zenbat lizentziatu nahiz katedratiko arin dugu gure artean? Zertarako dira horien jakinduriak, irakasle ezezagun? Ez ahal zaizu iruditzen heziketa intelektual bat hartzea bezain garrantzitsua eta beharrezkoa dela gizon izaten ikastea? Hori ordea, geurekiko eta bakar-bakarrik ez dugu nehoiz ikasiko. Hortarako zu eta zure kideak behar ditugu. Irakasle zentzudunak, heziak, GIZON direnak, askatasunean heziko gaituztenak, eta ez heuren bizibide edo profesioa heurari ona iruditurik handik edo hemendik guregan itsastan ahaleginduko direnak. Beraz ene irudiko baduzu beste zeregin bat, eginkizun handia, garrantzitsua eta zaila: gu gizon izateko bidean ezartzea.

Hor daduzkagu begi biak arras ireki beharrik gabe ikus ditzakegun hainbat eta hainbat gai bere garaian eta behar den bezala explikatzen ez direnak. Hara nola erlijioa —utikan bachileratoan erabiltzen ditugun «Religión» izeneko zenbait testu!—, seksualitatea. Gure giroa ere aztertut beharra dagoela deritzat; ezin gintezke beste gabe edozein haize boladari atxiki. Esate baterako Elizaren aldeko baino aurkako esames eta kritika gehiago entzuten dugu —ez dut esan nahi arrazoizkoak zeintzu diren, ez noa horretara—, maitasun edo amodio libreekiko joera bat dakusagu zenbaitengan, eta abar. Beno, bada, joera horiek aztertzeko gaitasun bat behar dugu eta gehienek onartzen dituztelako, beste gabe ez gaitzaizkie atxiki behar. Gaitasuna esan dut, bai, gaitasuna! Orientazio bat behar dugu, eta orientatzaileak nortzu behar dira izan? Beste batzuen artean, irakasleak: zu eta zure kideak.

Zuk ere ordea, ez gaituzu nola edo hala zeure ideologiarenpean —ona ala txarra, edo beste nolabaitekoa— murgilarazi behar. Ez, ene uestez eta lehen esan bezala askatasunean, bideak erakutsiaz, baina aukeramen eskubidea ken edo ebatsi gabe.

Bestalde, guk pertsonok, grinak beteriko norbaitzu gara. Abesti batek dioten bezala, «pasioen almazen» bat. Ongi ala gaizki, baina gu hori gara eta kito! Hortan geratzea ordea, deus zuzena ez delakoan nago irakasle. Pertsona, grina horiek gaituzten ahal izateraino hezi behar dugu. Eta horretan ere, ene uestez, zuk irakasle baduzu zeregin, eta ez guti ere. Bai alazankoa!

Gaurregun, oztopo anitz dugu. Grinak asetzen dizkiguten bide asko. Errax, deus zailtasunik gabe abia gintezkeen bide anitz. Dela zenbait «club» eta abar. Bada horiek zer diren, beren zenbait ondorio eta beste irakastea ere, zure lana dela deritzat hein batetan bederen. Ez arras, ez!

Argi eta garbi gera bedi zera ere: hots, zuk irakasle horrek —nahiz eta ikasgelatan gu baino hamar zentimetro gorago egon— ez duzula zeure interesetarako gu ikasleok erabiltzeko inondikako eskubiderik. Alegia, zu zeu irakasle izan arren, bizitzaren udaberrian gaudenok nahi duzun erara manaiatzeko eskubide gabea zarela. Zenbaitetan ordea, ez dirudi zoritxarrez!

Bestalde zera esan behar dut, nahiz eta agian datu tonto bat izan: hots, zuk, zeuk ematen duzun exenpluaz asko irakatsi zenezakeela ikastetxe batetan. Ez ordea zera eginaz esate baterako: zeuk zigarro bat erretzen duzularik, ikasleoi ez erretzeko esanaz. Nik neuk irakasle, ez dut erretzen eta zigarroak ez nau erakartzen beregan. Baina badakit kasu hauetan ze giro sortzen den ikasgelan.

Ahaztu baino lehen zera ere esan dezadan: alegia, Euskal Herrian sortuak garenaz eta berak bizilekua eman digunez, gizon soil izaten bakarrik ez diguzu lagundu behar; GIZON EUSKALDUN izaten ere bai, baizik! Baina oraikoz hori pentsatzeari, utopia batetan murgiltzea dela deritzat. Irakasle ofizialen aldetik bai, bederen —zu zeu ez dakit ikastetxe ofizialekoa ala eskola partikularren batetakoa zaren; ez dit axola—. Badira ordea bestelakoak, hots, elizaren eskuetan dauden ikastetxeak. Hauetariko irakasleei doakie batipat dei hau.

Zu zeu ikastetxe ofizialekoa bazara, ez pentsa arren dei honetatik salbo zaudenik, zeren eta bide zailagoa izan arren zuk ere bai bait duzu alde horretatik zeure lantokian zeregin. Eta eskola pribaturen batetakoa bazara berriz, nahi duzunean duzu garaia.

Beste gabe agur, eta aurrera!

TRIKUARRIETA

Umeari bere bizitza egiten utz

**Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa**

**EUSKAL IRRATI
SAIOAK**

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurteratzea
Baserril, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserrilaren alde

LIBURUAK

MUNIBE 73

Joan den alearen aurkezpena berandu egin baguen ere oraingoan garaiz gabiltzakoan nago, oraindik berri usaia baitario.

Era ezberdineko lanik eskaintzen badigu ere, bada bat benetan beharrezkoa zena, zera alegia, orain arteko MUNIBETan agertu diren lan guzien indizea, aurkibidea.

INDICES DE MUNIBE. AUTORES, MATERIAS, RECENSIONES.

Jesus Elosegui Irazusta

Honela hasten du bere lana: Muniben lehenengo 24 urte hauetan (1949-1972) agertu diren lan guztien aurkibidea dakarkigu oraingoan; bai egileen izenak, bai gaiak beren izenburuz aurkitzeko era. Gaiak sei zatitan zatitu du: Geologia, Botanika, Zoologia, Antropologia, Aranzadi —Elkarte bezala— eta Denetikoa. Gai bakoitza gai txikitik banatu du, honela bilaketa erraztuaz.

HALLAZGOS DE OSO PARDO EN CUEVAS DEL PAIS VASCO

Jesus Altuna

«Lan honetan Euskalerriko paleontologi-aztarnategietan aurkitutako hartz-hezurak aztertu ditut. Batzuen hezurdurak oso osorik iraun du gaurdaino eta hauen hezur gehienak bildu ahal izan dira. Hartz hauek nekuko loaldian hil ziren bezala aurkitu dira. Hartz batzuk Wümm izotzaldikoak dira. Beste batzuk berriz izotzaldi ondorengoak. Hezur guzien neurriak eman ditut. Beren buruhezurrak ere aztertu ditut, orain Pirene mendietan bizi diren hartzekin alderatuz. Azkenik hartza eta lezehartzen arteko ezberdintasunak aztertu ditut, bai morfologia eta bai biometria aldetik».

Aurkiketa hauek Oinatiko eta Eibarko Espeleologiko taldekoek egin dituzte. Hogei orrialde baino gehiago ditu argazkiz beteak.

EL DIAPIRO DE ESTELLA

Reinhard Pflug

Bonn-eko (Alemania) Unibersitatean, doktor titulua erdiesteko egin-dako geologi lana dugu hau.

Estella inguruko diapiroa aztertzen du hemen. Estella, Monte Jurra, Monjardin eta Zufia tartean aurkitzen da batipat. Zer den diapiro?

Gatz-tsu diren harkaitzak uregarri dira bel eta beru zupatzeko hazi egiten dira. Haztean lur azpitik gora egiten du eta kanpora irten, gainean eta inguruan zituen beste mailak, estratoak aldatuaz. Horixe da diapiro bat. Goi-goi mailako lana hemen aipatu duguna.

NOTA PRELIMINAR PARA UNA TIPOLOGIA ANALITICA DE LAS HACHAS PULIMENTADAS.

Antonio J. Fandos

Haizkora leunduak, suharrikoak noski, nola diren adierazi, neurtu eta sailkatzeko, klasifikatzeko behar diren irizpideak, kriterioak mintzo zaigu egilea. Haizkora bat behar bezala ezagutzeko beharrezkoa arkeologoentzat.

NUEVOS DOLMENES EN LA SIERRA DE URBASA (NAVARRA).

Fermin de Leizaola

«Lantxo honetan Urbasako Eskiza zelaiaren inguruan, Obas izeneko lekuan aurkitzen diren bi trikuarrien berri adierazten dugu».

«Trikuarriak, diru-gosez, hondatuak izan dira, eta lehenbizikoak bakarrik ditu bere tokian hilobiaren harriak. Idatz lana zenbait irudiz eta argazkiz ornitzen dugu, irakurleari ulert-erazago gerta dakion».

EL GRUPO DE SANTIMAMINE DURANTE LA PREHISTORIA CON CERAMICA DEL PAIS VASCO

Juan Maria Apellaniz

Hasieran konzepto batzuk argitzen ditu. GRUPO DE SANTIMAMINE-k zer esan nahi duen —guk SANTIMAMINE-NEA deituko genioke—. LOS HUSOS-ENE-tik bereizten du. Lehenengoa Euskalerriko goi aldeak lirake, menditsu den partea. Bigarrenkoa Hego aldeak. Los Husos Arabako Elvillar herri ondoan dago, Laguardia inguruan. Elkarrengandik bereizten duten alderdiak argi eta garbi agertzen ditu, berak dakusanez.

Gero Santimaminienea aztertzen du zehatz, Erromatar, Brontze, Eneolitiko eta Neolitiko garaia ikertu ala.

Lan hau, datorren MUNIBE ale extraordinarioan agertuko den bere azterketa lanen ondorenetako bat besterik ez da. Hain zuzen orhar hau etorri zaigu eta hemen doakizu zuri ere interesgarri izanzen zailulakoan: «Datorren MUNIBE lumeroa, 1973-ko XXV garrenaren eransketa berezia izango da. J. M. Apellaniz-en ego Euskalerriko Brontze-aroa oroi-tarri eta ekaik du gaitzat; gure herriko triku-arrien zerrenda gaurko-tua doalarik bertan.

Alea, irudiz aberaski apaindua eta 400 bat orrialdekoa izango da, eta gure elkartearen ahalmenetik kanpo dagoenez gero, ezinezkoa dugu lumero hau bazkideen artean banatzea; salgai ezartzera beharturik gaude.

Horrengatik, derriorezkoa zaigu zenbat bazkide egongo den interesaturik jakitea, moldiztegiaren lumero zehatz bat eskatu behar baidugu.

Bazkideentzako salneurria 500 peztakoa izango da (guri kostatzen zaiguna), eta beste gainerakoentzat 800 peztakoa.

Baldin esandako alea eskuratu nahi bazeneza, esaiguzu mesedez, eta horretarako aski duzu zure izena gure elkartera bidaltzea».

MUNIBE, 1973 2/4 ARANZADI NATURA ELKARTEA. MUSEO SAN TELMO. DONOSTIA.

M. Aizpurua
Aranzadi Elkarteko

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Donostiako Jaialdiaren

Zine gaitzak

Zine Jaialdia bukatu ondoren zenbait egun pasatzen utzi nahi izan dut. Korrika ibiltzeak beti ekarri ohi du kaltea. Nere idelak sutsuegiak iruditzen zitzaizkidan; zangoak ere neka-neka eginik nituen zori-neko Astoriaren soilariari ostikoka. Hobe beraz haserre, oiher, ezarri-minak, zoritxar eta nahigabe guztiak hozten uztea.

«Star» guztiek utzi gaituzte, Victoria Eugenia aretoko argi distirantak itzali dituzte; kazetalarik, zinegile eta «pajaritadunek» ere bai. Bazen ordua, arraioa! Orain, patxada orotan, zenbait ondore atera deza-kegu Xlgarren Zine Jaialdi hontatik, ene ustez. Hortara noakizue.

Zoritxarreko Jaialdia izan dela diot. Inora ez daramaten bidetatik abiatua, errorik gabeko Jaialdia, betiko hildoari jarraitu dio, «beste bat gehiago» esan ohi den horietako Jaialdia. Hutsa! Itxura handikoa, jendetza biltzen duen Jaialdia, hor-rrati, bainan sakontasunetik urrun dagoen Sariketa. Cannes-en adina zinegile eta artista bildu zaigu, pertsona handi horietako ugari. Egunkari, kazetalarik, irratik eta komunikabideak, bakoitza bere aldetik, larri asko ibili zaizkigu denetara iriste-ko. Baina hori ahal da dena?

Argiak izan gaitzen. Zer ikusi dugu? Zer itxadan genuen bada? Zer erakus zezakeen Aukeratzaille Batzordeak? Hor datza, ene ustez, kakoa: ahal duena, nahi izaten duena egin du alegia eta egiaz, Batzorde honek ez digu behin ere ezer askorik eskaini ezta eskaini-ko ere. Presupuesto ekonomikoetatik abiatuta, ez du kulturazale-tasunik ageri.

Aurtengoa, sariketarik oneneta-koa izango zela esan ziguten. Aurrean dut Alfonso Sanchez-ek esana: «Altman, Wisw, Fabri, Wajda eta bestek film onik ez badigute eskaintzen, berorien erruz dateke eta ez aukeratzaille Batzordearenaz». Nik ez dut uste hori egia denik; zinegile bakoitzak bere lanetan, sarri ezagutzen du egun argi eta ilu-nik, obra borobil eta kaskarrak. Bestalde, autoren izen handian oinarritzea ez da serioegia. Eta bestela fruituei begiratu, Wajda, Bogdanovich eta Erice gaztearen lanak ez dira txantxetakoak, baina behar bada gutxiegi. Gero, sariak banatze-ko orduan, begiak nora bihurtu dira...

Mitoak lurreratu behar ditugu: ez Altman, ez Hutton ez Frank, ez Wise, ez Lelouch, ez Lacko, ez J. Molina, ez Lattuada, ez Batalov, ez Guerrier Hill dira Zine Jaialdi serioa osatzeko gauza. Egunkariaren lerro luzezenak, berriz, horien pelikulen berri emateko izan dira. Zoltan Fabri, Bernhard Wicki eta Robert Fleischer-entzat, isiltasun iluna. Zergatik? «Monstru» horietakoak falta ziren. Baina gutxienez be-

netako filmak ziren, bere erditasun-ean. Eta gainera, eztz ikusi «The Wedding»?

Betiko filmak, artista famatu ugariz osatuak, bainan hutsak, pipiz jotako pelikula kaxkarrak. Glenda Kakson, Liz Taylor, Francois Fabian, Lino Ventura, Giancarlo Giannini, George Segal eta beste zenbat artistaren azalketak ez du ezertxo ere adierazten: artista onak, bai, bainan pelikula hutsak, nazkagarriak, zinea hil zorian uzten duten pelikulak. Bide hortatik zinea huskeriatik huskeriara doa. Gizonen eta gizartearen harremanak aztertzen direla esatea, esan den bezala, pelikula gehiegi ez dela ikusi garbi garbi adieraztea dela iruditzen zait. Badakigu gizonen prole-mak hartzen direla gai bezala baina ezjakintasun gorrian amiltzeko. Noiz esango zaigu zerbait, esate baterako, gizon-emakumeen larru gorriak direla medio? Ni ez nago gauza horien aurka. Baina gauza horiek aspaldi ikusiak gara. Noiz arte ikusi behar ditugu bular, laztan eta ohe-jostaketak... barruan beste ezer ez duten ohekeriak! Jendeak, gazte jendeak, alegia hori berbera adierazten zuten, «Two people» eman zigun ohe-saioari txistu jo zionean. Lindsay Wagneren gorputza ez zen bada itxusia, alajaina! Nik, gauza bat ikasi dut Zine Jaialdia osorik ikusirik: jendea engainatzea ez dela, hain erraza eta benetako pelikula zein den, gutxi gora behera antzematen diola.

Zensuraren ahalmenak noraino heltzen diren ez dakit, baina nondik ari den arintzen, bai. Noizkorako gure artean «La classe operaia va in paradiso», «Clockword orange», Fellini osoa, Bartolucci eta Godard, azken Huston, Pasolini eta Jodorowski? Noizkorako munduan zehar egiten ari den «zine politiko»? Damianik egiten duan zinea erraz egosten den zinea da, eta «Harry el sucio» bezelakoak, nik neronek, fazista banintz, benetan banatuko nituzke... Baina jendea, nik ikusi nuen, ez da lozorroan ezereztua. Ez horixe!

Ez Hego Ameriketako filmerik —Juan Moreira ezik—, ez egun egungo zinerik harrigarriena, Suiza eta Canadakoak, alegia, genuen ikusi.

Donostiako Jaialdi honek ez du benetako etorkizunik. Burgeskume-aren beharbada bai, mitozale txatxuen artean ere bai eta egia menperatzaileen artean zer esanik ez! Jaialdiaren hutsuneak betetzeko, Bergman, Zefirelli, Welles, etab. ekartzen dizkigute... baina hori besterik da. Bainan... beste Kasino arduratzen ari den gizonetik zer itxadan diteke? Zinezaleentzat, zine-areto bereziak ala... dirua uzten duen pseudokultura madarikatua?

Jesus Mari Zalakain

THE LONG GOODBYE

TWO PEOPLE

THE LAST PICTURE SHOW

A TOUCH OF CLASS

SONO STATO IO

SOYLENT GREEN

GOZTON GOENAGA GORRITI

Egunkarietan barrena zabaldu denez, irailaren 29an hil zaigu nahiko era triste batez aita Gozton Goenaga jesulaguna.

Zegaman jaio zen 1915garrengo martxoaren batean. Aita zena farmazia gizona zuenez gero Betelun eta Azeitian ere bizi izan zen.

1930garrengo Abuztuaren 3lean sartu zen Loiolan Jesulagun. Loiolan, Marneffen (Belgia) eta Oñan egin zituen ikasketak. 1945garre-nean, Uztailaren 30an, apaiz-tu zen.

Eliz-izenziaturaz gainera «Filosofia y Letras»ekoa atera zuen Barcelonan Madril-ko Complutense-n, berriz, doktoradua. Notarik bikaine-nak atera zituen bietan ere.

Geroztik, 1967garrenean, Ipar-ameriketara jo zuen Euskal gaiak aztertzerako.

Irakasle leku hauetan izan da: Indautxun, Gran Cana-rian, Iruñen, E.S.T.E.n, Ipar-

-amerikako Siracusan eta orain EUTGen.

«Jesus'en Biotzaren De-yan» eta «Zeruko Argian» atera izan dira Gozton Goenagaren lanak.

Beronen euskerazko lanik ezagunena Hemigway-en «Agurea ta Itxasoa» euske-ratzea dugu agian.

Eta bere azterketarik sa-konena «HUTS» euskal hi-tzari buruz behar bada.

«Jaun de Altzate»ren hi-tzaurreari buruz atera zuen, behar bada, euskerazko be-re azken lana GEROREN PIO BAROJA deituriko liburuan.

Gaztelaniaz, berriz, bi li-buru utzi dizkigu erabat bu-rutuak: «Breve exposición sobre la figura del P. Ola-bide» eta «Algunas cate-gorias semánticas de la len-gua vasca».

Aita Goenaga euskaltzain laguntzaileetarikoa bat ge-nuen. Goian bego.

IRAOLA

usurbil

KULTURA ASTEA

Uda osoan bizi festatan Usurbil-ek; San Juanak eta San Rokeak Kalexarrean, Santioak Zubietan, Santa Ixabel Usurbilgo kalean, San Estebanak Sanestebanen, San Franzisko jaiak Aginagan.

Baina dena ez da jai huts eta festa huts. Kultura aste egoki bat eratu dute udazkenaren hasieran.

Lehenik pintura erakusketa eta liburu eta disko azoka bikain bat egin da egunero. Izan dira euskal musikako saioak ere. Abeslariak, koruak, trikitilariak.

Baina hitzaldiek izan dute, talde batentzat behintzat, arrakastarik haundiena. Kondaira, ekonomia, literatura, ikastola, bertsolaritza eta abar jorratu dira jende ikasia hizlari izan delarik.

Ez du aitzakirik izan aste honek. Agian, hontan orain arte arduratu den zenbait jenderekin gehiago kontatu behar zen. Ea beste baterako akats hau zuzentzen dugun denon artean!

UDALETXEA

Asko saiatu da aurtengo urtean kaleak txukuntzen eta bideak konpontzen. Ederra geratuko da frontoi atzea Joxe Luis Zumetak bere lana bukatzen duenean. Eskoletaz ere asko arduratu da. Udarregi patronatoa bide zuzenetik sartu du. Iritxi du Udarregi Estatuaren diru-laguntza. Euskal alderdia gehiago landu beharra dauka oraindik.

Ez al ditek Udarregiarentzat ematen zen diru-laguntza hori, ikastolara zuzendu?

Dena den Udaletxean gizon berriak sartuko dira udazken hontan. Hasitako bideari jarraituko dioten gizonak aukeratu behar dira. Ez gaitzela txikieriek elkarrengandik zati.

HILAK

Jende asko hil da azkenaldi hontan. Hiru behintzat elkarren errezkadan.

Agerre-txikin, Franzisko Alkorta, 76 urterekin.

Ugarte-Etxeberrin, Xanti Illarremendi, 9 urterekin.

Buenabistan, Antonio Makazaga, 64 urterekin.

Zeruan gerta bitez denak.
ANDATZA

bergara

EGURATS-TOKIAK

Beribilek, geitzean, zer esanik ez dago, bere tokia beardutela, bai ibiltzeko, bai geldirik egoteko. Esan liteke errietako bazter guztiak izugarritzko geltoki bihurtu dirala.

Erri bakoitzean, oiñezkoak, beribilak bezelaxe geituz doaz.

On Errupino Beitia, erri ontako Alkatea, ezagutu genduan. Bere agindupean ainbat egin on utzi zigun errian bear bearezkoak ziranak, bainan zoritxarrez, On Errupino aldendu zan bizien mundutik garrantzi aundiko lan bat eskuarteant utzirik.

Bergara, agurats-tokien bearrean arkitzen da, bada orain ezagutzen ditugunok beribillen bidean daude.

Bein batean alako gizon xar talde bat urreratu zitzaion eskabide batez eta saio artan ez zan beste mundua eskatzen zutena.

Zuek, dakizute, Deba ibai baxterretik alako bidetxo bat igarotzen dela; bide au, Etxe-Aundikoan asi eta leengo burnibidearen azpitik Agorrosiñera eltzen zala, gero andik, Ondartzako zubira eta azkenez, Errota-Erdikoan bukatzen zan.

Gaur, bide ori, eguratstoki ori, galdua arkitzen da. Agorrosingo ukondoa 1953ko uraldiak ur presa austean bide ori menderatu zuan, aurtzak bakarrik ibiltzeko tokia utzirik.

On Errupinok bere asmo ederrak bazituan, bide onegaz errian premia ikusten zualako eta, luzera ikusi degu, ikusten ari gera, Bergarak, beardan bezelako egurats-tokirik... Jai!

Ez dakigu noiz, autopistako lan-eketak laixter asiko ote diran zurrumurrua dabil errian; au, gogoan eukitzeko arloa izango da ba oiñezkoak bai ibiltzeko bai geldik egoteko, bere tokia bear du.

Illetak.
Joan dan ostiralez, illak ogeitabat, San Pedro eliz nagusian, ospatu ziran Amasorrain eta Zenitagoia tar Txominen il elizkizunak.

Ezagun zan gure Txominek zenbat lagun zuan; San Pedro eliza aundia izanarren txiki arkitzen zan ainbeste jende artzeko.

Bergarako euskazaleek konturatzera gera zer kalte izan degun gizon jator eta trebe au galdu degunean. GB Txomin. Izan dezala betiko argia.

MENDIKOI

lesaka

EUSKAL JAKINTZAREN ASTEA

Urriaren 6tik 14era egingen da aste hau. Badu honelako gauzen beharra Lesakak. Asko hazi da. Erdal jendeak euskaltasuna arriskuan jarri dio. Bidezko da etorkinak ere euskalduntzea eta bertakoak esnatzea.

Egitarrak bete eta egokia eratu digute.

6an, larunbatez, gaueko 10,30etan: Antzerkia: ARALAR, Intxitxu taldeak.

7an, igandez, Arratsaldeko 5etan: BERTSOLARIAK, Arozamena, Lasarte, Lazkao Txiki, Igarzabal eta Agirre. Gainera, Antxon Balverde, abeslaria.

8an, astelehenez, 8etan: BERTSOLARITZAZ Juan Mari Lekuonak hitzaldia.

9an, asteartez, 8etan, EUSKAL POESIA ETA MUSIKAZ Lete eta Arze hizlari.

10ean, asteazkenez, EUSKAL GIZONA GAUR, J.M. Satrustegik.

11an, ostegunez, NAFARROAKO FUEROAZ, Zubiaurrek.

12an, ostiralez, goiz eta arratsalde DANTZAK: Lesakakoak, Baztangoak, Iruñeko "Oberena" taldea eta Iturengo Zanzanzar.

13an, larunbatez, gaueko 10,30etan: ABESLARIAK.

X. Lete

L. Iriondo

B. Lertxundi

J. Lekuona

Peio eta Pantxoa

Lesakako "Toberak"

14ean, igandez, EUSKAL MUSIKA JAIALDIA.

Hortaz gainera aste osoan Baztan-bidasoako esku-langintza eta margolarien erakusketa kasinoan.

Baita euskal disko eta liburu azoka ere, Herriko Etxeko arkupean.

IRAZOKI

oiñati

Gure erriko berriak berriz ere ZERUKO ARGIAN eman nai genituzke. Eta gaurko lantxo au zera izango da, zenbaki bidez Oiñatiko egoera adieraztea, alegia. Literatura maillan lan ederra ez bada ere, gure erria ezagutarazteko dato egokiak dirala uste degu. Ona emen.

JARKERA

1° 18' 30" Sorkaldean eta 42° 2' 3" Iparraldean.

BIDE SAILAK

Donostiara 75 km.
Bilbaora 65
Gasteizera 47
Iruñera 100

ZABALUNEA

108'22 km.²

ITXAS-MAILAZ GORA

234 metro

BIDEAK

34 kilometro

MENDI GORENENAK

Akaitz 1.324 m.
Botreaitz 1.317 m.
Gorgomendi (Aloña) 1.238 m.

ETXE-BIZITZAK

2.400 inguru

BIZILAGUNAK

10.729 bizilagun (1972-XII-31)
3.337 16 urte arte
6.567 16-65 urte arte
825 65etik gorakoak

IRAKASKINTZA

Joan zen ikastaroan	Gelak	Aurak
Ume txikiak	11	350
E.G.B.	30	1.182
Institutoan	17	500
Aministratiban	12	180

UDALETXEO ARDURADUNAK

Aministrazioan	10
Ertzainak	13
Beste zerbitzutan	30
Alkate 1	
9 Zinegotzi	

PRESUPUESTOA

24.435.653,— pta. aurtan

LANTEGIAK

Guztiak	73
400 langiletatik gorakoak	2
100 etik-400 era	11
100 etik beera	60

LANGILEAK

Denak 3.250

BASERRIAK

500 etxe bizitza inguru
16 auzotan

BASOAK

Orain 11 urteko zenbatzan:	
Pinudi eta lizeiak	4.187 Ha.
Arte eta Aritzak	213 Ha.
Pagadi, Gaztaina eta makal	1.786 Ha.
Gaur Udal-etxearen pinudiak	530 Ha.

DENDAK

92

JAN-EDARI ETXEA

45

ABERE TALDEAK

Abelgorriak	1.830 buru
Zalditan	600 buru
Arditan	3.650 buru

ERLIJIO ETXEA

3 Parrokia
1 Basilika 1

2 Fraile etxe
3 Moja etxe

OSAGARRI ZERBITZUAK

3 Botika
4 Sendagile
4 Senda-laguntzaile
1 Albaiteroa 1

OSTERANTZEKOAK

6 Pelota leku (4 estalita)
8 Gizarte errikoak
Gazteen batza 1
Kirol-batza 1
Gaxo eta zaarren etxe 1
2 Dantzari talde
Txistulari talde 1
Txistulari irakaskintza 1
Antzerki taldea
850 Urrutizkin
1 Su-arauen elkarte (285 bazkiderekin)
2 Indar-etxe
Abesti taldea
2 Dantzari talde

PASAI DONIBANEKO

LEHEN EUSKAL JAKINTZA ASTEA

URRIAREN 15etik -21ra arte

ASTELENA 15

Gaia: "EUSKAL EKONOMIAZ".
Hizlaria: Iñaki Larrañaga.

ASTEARTEA 16

Gaia: "EUSKALERRIKO PREHISTORIAZ".
Hizlaria: Benantxio Otaegi.

ASTEAZKENA 17

"AMA LUR" filma.
Ordua: Arratsaldeko 6etan (umeentzat).
Arratsaldeko 9,30etan (handientzat).

OSTEGUNA 18

Gaia: "EUSKAL IKASTOLAZ".
Hizlaria: Txomin Izagirre.

OSTIRALA 19

Gaia: "FOLKLOREAZ".
Hizlaria: Gaizka Barandiaran.

LARUNBATA 20

"EUSKAL JAIALDIA".
Abeslariak:
XABIER LETE
LURDES IRIONDO
GORKA KNÖRR
OSKARBI Taldea
OIHARTZUNAK Taldea
Ordua: Gaueko 9,30etan.
Lekua: Herriko Frontoian.
Ikastolaren alde.

IGANDEA 21

DANTZARIEN JAIALDIA

Oharra: Hitzaldi guztiak, arratsaldeko ZORTZIETAN (8etan), herriko zineman, ospatuko dira.
Urriaren 18an, arratsaldeko 6etan, umeentzat zuzendutako ANTZERKIA ospatuko da.

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxan

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONFUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1391

15 urtetatik gorako

neska gaztea

behar degu Donostian bizitzeko, egunean sei orduko lanaren truke, etxea eta jana izango du bere adiñeko neskekin batera. Jo 410054 telefonora.

ERAMAN - EKARRIRAKO

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIARAKO

Urrutizkintza: 421039 - 427726

Iparragirre, 8 - DONOSTIA

bazkari onaren zanzpagarria
eta txarraren estalgarria

**LA CASA
DEL CAFE**

Juan Iriondo

San Marcial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

errezil

BERRIRO Z. A.an

Aspaldian ixilik egon ondoren, berriro emen gaituzue, Errezilgo albisteak zuei, euskal irakurleoi, eman asmoz.

Lan bat asi aurretik, asko pentsatu bear izaten da, ondorenak, onak nai balin badira. Ni ere alaxe nator. Aurretik ondo pentsatu det, zer lan artzera noan. Ta Errezil batek merezi dualako, EUSKAL HERRIETATIK saillean, egoteak, eta batez ere, nere Euskera zaletasunagatik.

Euskera besterik entzuten ez dan erri batean lan au egiten ez bade-gu, nork egingo ba? Orregatik se-rioski artu degu lan au eta aurrera eraman nalez asi gera gogotsu.

Ta gure ustea da, erri osoak ontzat artuko duala erabaki au. Orregatik, albistariak bakarrik ez, erri osoak lan egin bear du. Gure aldetik ateak zabalik daude danentzat, eta orrela, danok bat egiñik, xamurrago eramango degu lan au. Ekin diogu berriro eta orain, jarraitzea bakarrik geratzen zaigu. Aaleginduko gera.

ERNIOKO JAIK

Urtero bezela, aurten ere ospatu ditugu Ernio mendiko jaiak.

Mendira joan aal izateko, eguraldi ona nai izaten degu. Iru igandez, igandez izaten dira jaiak, eta erabat eguraldiak lagundu zigun. Onak izan genituan. Baiñan, illak 23an, iraila ain zuzen, zan egunik egokiena mendirako. Mikel goi aingeruaren aurreko igandea. Ain egun txarra eta bustia egin zigun, jendeak etxean gelditu bear izan zuan.

Ea, datorren urtean suete oboe-goa izaten degun. Aurtengoak joan dira eta zai gelditzen gera.

BERRI LABURRAK

Bost illabete dira, ezbear bat izan da, oeratu zala Aurburu-base-rriko mutil gaztea.

Gure aldetik, auxa da opa dioguna, Joxe Iñaziori, leenbai leen bizkortu eta etxera dedilla sano eta salbo.

Datorren illean, urrian alegia, eta iru egunez, erabat, 12-13-14ean, as-to-demak izango ditugu Errezillen.

Beraien berri emango zaizue, sail ontan bertan, datozen asteetan. Zer sari, nor jokatu du diran eta nola gelditu diran.

Erri au nekazarla da. Ta aurtengo, entzuten denez, oso urte kax-karra degu, arto eta babarrunari dagokionez. Beste gailfiontzeko gauzetan berriz, ain txarra ez degula esan bear. Sagarra ondo da. Belar-ontzeko giro onak. Lur-sagarra ere poliki. Gero, preziotan ikusi bear-ko.

«ERNIO-arri»

mallabia

HERRIKO JAIEN ONDOREN

Orain dela hilabete inguru igaro ditugu gure herrian "Andra Mari-xek" hau da herriko jai nagusiak eta antolatzaileetako naizenez, gaur laburpen bat egingo det jai hauetaz.

Gauza jakina da denok ez ditugula ekintzak berdin ikusten, gure herriko jaiekin ere hori gertatzen da. Nik nere iritzia emateko askatasuna dudanez hala egingo det.

Lehendabizi jaiak nork, nola eta zertarako egiten ditugun jakinarazi nahi nuke eta bide batez Bilboko erdal egunkari batek Mallabiko jaiak agertu dituen astakeriak gezurtatu. Astakeria hoietako bat, jaiak 30.000pza. kostatu zirela, esatea da.

Aurten joan diren lau urteetan bezela herriko gazte taldea udal etxekoekin batera izan da jaien antolatzaile. Udal etxekoek zenbat diru zegoen jaietarako esaten digute, eta guk orduan erabakitzen dugu jaiak egin ala ez egin. Lau urte azkenekoetan baietako erabakia hartu dugu, ez ordea orain dela bost urte, ez bait geunden konforme eskaini zitzaigun diruaz.

Diru laguntza hau izan ezik guk gazteok egiten dugu beste guztia: programa, dirua ateratzea (lan eginda noski), baimenak eta abar.

Jaiak zertarako egiten diren ez dago esan beharrik, baina bi galdere egin nahi nizkieke jaiak egitea folklorismoa dela, eta euskal jaialdi baten sarrera ipintzea burgesiaren gauza dela esaten dutenei.

Lehen: jaiak egitea folklorismoa bada ezer ez egitea zer da?

Bigarrena: Euskal jaialdi bat kobratzea burgesiaren gauza bada, noren gauza da saletan txanpaina eta kubak edaten ibiltzea?

Guztiok jakin bear genukeen gauza hau da: Gureak diren jaialdiek ez ditugun bitartean ez du euskal kulturak goi mailera egingo eta gure kulturari oztipoak jar-tzen gabiltzan bitartean besteena jasotzen gabiltzala, eta mesedez zuen benetako interesa hau bada esan zaiguzue arren, zeren horretara ez gera diskutitzen hasiko.

Goazen orain harira. Laburki, jaietako egun guztiei kritika bat egin nahi diet.

Lehendabiziko eguna (Umeen eguna). (Barkatu, aurreko egunean arratsalde ez eta gau ez apustuak izan ziren) Umeentzat jarrita zegoen margo sariketan, etzen klasifikaziorik eman danentzat izan baitziren sariak. Gero tripa asetu arte txokolate jana; zeharo pozik geratu ziren gaztetxoek. Organiza-zio falta nabari zen.

Hilaren 14an: Gau jolasa izan genuen SSCAPOLIS taldeak alai-tuta.

Urrengo egunean: Meza, hiru

dantzari talde ondoren:

Berrizko "San Lorenzo" Oñatiko "Oinatz" (Larrialdia pasa zuten azpiko tabloiak jausi ziraneraz gero) eta Mallabiko "Gazte Alaiak".

Ordu 2etan: III-Idaz lehiaketako sari banaketa. Zortzi lan baka-rrik presentatu ziren eta denak izan zuten saria hartzeko aukera. Nun dira Durangoaldeko ande-rioak? Klasifikaziorik ez det eman-go, zeren astekari honen "zenbat gera" atalean agertu baitzen.

Arratsaldean: Durangoaldeko "ERREGLAK" aurreko txapelke-ta eta ondoren Joxe Mari eta Mi-kel Usurbiltarrak, Eduardo Irion-do Elgoibatarra eta Lupe Bermio-tarra (Jaialdia amaituta gero hel-du zen) abeslariak. Altabozen ahu-lezia nabari zen.

San Rokez: Arregui eta Mugar-tegui Bizkaitarrak eta Narbaiza ta Larrañaga Gipuzkoarrak "Gazte Alaiak" dantzariekin osatu zuten goizeko ikuskizuna.

Arratsaldean: Etxebarriko "S. Andres" antzerki taldeak, "Zein da Errudun?" Xabier Gereñon antzer-kia eskaini ziguten eta esango dut jende guztia atsegin izan zitzaio-la, bai obraren mamia, bai ant-zezlarien lana. Ondoren dantza txapelketa Lezotarrak txapeldun geratu zirelarik.

Azkenez goizean aipaturiko ber-tsolariak; eta nola ez agertu "Mo-desto" soinu jolea bere bi hiler-a-ko soinuakin; Arregi bertsolariak bertso bat kantatuaz eman zion oroigarria beste 50 urtetan soinu jotzen segitzeko esanaz.

Zezen egunez: Tortilla eta paella sariketa, eguraldiagatik edo, ez zi-ren 8 baino gehiago presentatu.

Hilaren 19an: Jaialdia gaueko 10etan, parte hartu zutenak hauek dira: Lertxundi, Lete, Lurdes, Pan-txoa eta Pello abeslariak eta "An-dra Mari" dantza taldea. Jaialdi ederra izan omen zan bertara eto-rrri zirenen ustetan; nik ere berdin diot.

Eguraldiak asko lagundu zigun eta izugarritzko jende pilla zen gau hartan Mallabin. Gutxi gora be-hera iaz baino 400 ikusle gehiago beraz.

Orain dela urte bete inguru Bil-boko euskal aldizkari baten Osko-rrri Kanta taldeak esaten ziguna gezurtatu da Mallabin, zeren Os-korrikoek esaten zuten jendea as-pertuta izan omen zuten jaialdiei.

Parte hartu zuten guztiek erabat ondo bete zuten beren lana, eta guztiz txalotuak izan ziren denak batez ere Pantxoa eta Pello, Biz-kaian lehendabiziko kanta saioa baitzuten; hiru ordu terdi inguru-ko jaialdiari azkena emateko An-dra Mariakuek "Amaia" dantzatu zuten, jendeak ikusteko, arreta ge-hien jarri zuen dantza.

Esan beharra dut honako jai-al-dia Mallabiko alkate Eusebiori es-ker egin izan genduela.

Gaurkoz nahikoa dudala uste dut eta azkenengo eguna urrengo batean agertuko dut; beraz buka-tzera noa.

TXURRUKA

azkoitia

KALE BERRIEN IZENAK

Aspaldian gure herrian anitz ka-le berri sortu zaigu. Izan ere etxa-gintza gogotik ari baita ugaltzen azken urteotan. Karrika berri hoiei izenak jartzea zeharo beharrezkoa zen. Ez gara gaur ipini dizkieten izenak egokiak diren ala ez azter-tzen hasiko, urrengo baterako utzi-ko dugu lan hau. Egund azaldu na-hi duguna zera da, alegia, ez du-gula inolako moduz onartzen ka-leen izenak erdara edo hobeki esan gaztelania hutsean jartzea. Euskal Herri osoan herri askotan ikusi ahal izan ditugu kaleen izenak eta baita herriaren izena bera ere le-henengo euskaraz eta gero gazte-laniaz idatzita. Gure herria hain euskalduna izanik, kanpokoen au-rrean arras deseuskalduna dela azaldu nahia dago jokaera honek. Itxura denez zenbaitzuri horrela komeniko zaio.

ARTE ERAKUSKETA

Antxieta etxean eta Lagun Onak mendizaleen bazkunari esker arte erakusketa bikain bat ikusi ahal izan dugu. Juan Luis Goenaga, donostiar gaztearena hain zuzen. Xoragarria eta liluragarria noski, erakusketa ikusten igaro genuen denbora. Zeharo murgildua geldit-zen bait da bat argazkiak eta kua-droak ikusten doan bezala. Men-dia, iluna, euria, taotsa, antzinako Euskal Herria eta gaurkoa, hona hemen guk eman genion interpre-tazioa. Merezki zuen bai, Antxieta etxera ikustaldi bat edo bi egitera joataek. Behar bada gure herri-tik ez zen jende asko inguratuko ta-malgarria da bainan ez da harri-tzekoa, izan ere ez bai dugu ego-kitasunik izan alderdi hori lan-tzeko. Gure artea eta artistak eza-gutzeko beharrezkoak ditugu, beste gauza batzuen artean horrelako erkusketak eratzea. Zorionak La-gun Onak mendizale bazkuneko-i eta hanitz urtez Juan Luis Goe-nagari.

TXINPARTAK

pasai donibane

EUSKAL KULTURA ASTEA

Asmo ederra eta bikaina herriko

zenbait gazte burutzen ari direna, alegia, "Euskal Jakintza edo Kul-tura Astea" bat antola nahiez da-biltzala.

Euskal Herrian horrelako "as-teak" eratzea pozgarria baldin ba-da, areago gure herrian; zeren, orain arte guk dakigunez, ez bai-da horrelakorik santa sekulan muntatu

Euskal kultura gure herrian txer-tatzea nahi izatea, txalogarria da benetan; izan ere, haur garaian irakatsi ez zigutena, orain ikasi behar dugu. Aste hau, hil honen 15etik-21ra arte ospatuko dugu.

Z. ARGIA ale honetan bertan, zer-nolako gaiak erabiliko diren, ordua, lekua eta abar, ikus ditz-a-kezu.

Bailarako euskaldun guziei, dei egiten dizuegu, arren eta arren, etor zaitezte! Pasai Donibaneko Igo "Euskal Jakintza Aste" hone-tara.

Euskal aste hau, jakina, aginta-rien baimena lortuz gero, ospatu-ko da.

EUSKARA IKASTEN

Euskal Jakintza astea amaitu ondoren, euskarazko klaseak ha-siko dira. Antolatzaileek, herriko hauzo eta kaleetan, zabalkundeak jarriak dituzte.

Zuk irakurle, zabalkunde ederra egin zenezake bai zure lantokian, bai zure etxe hauzoan.

Izenak, ikastolan edo Itxas-Men-di mendizale Elkartean, eman di-tzakezue.

AITA GOENAGA

Ikastola, lehengo urratsetik ja-rraitzen dugunok, ondo gogoan du-gu Aita Gotzon Goenagaren hi-tzaldia "Aterpea" aretoan edo bi-tokian, orain dela seiren bat urte. Bultzada ederra eman zigun hi-tzaldi harrek!

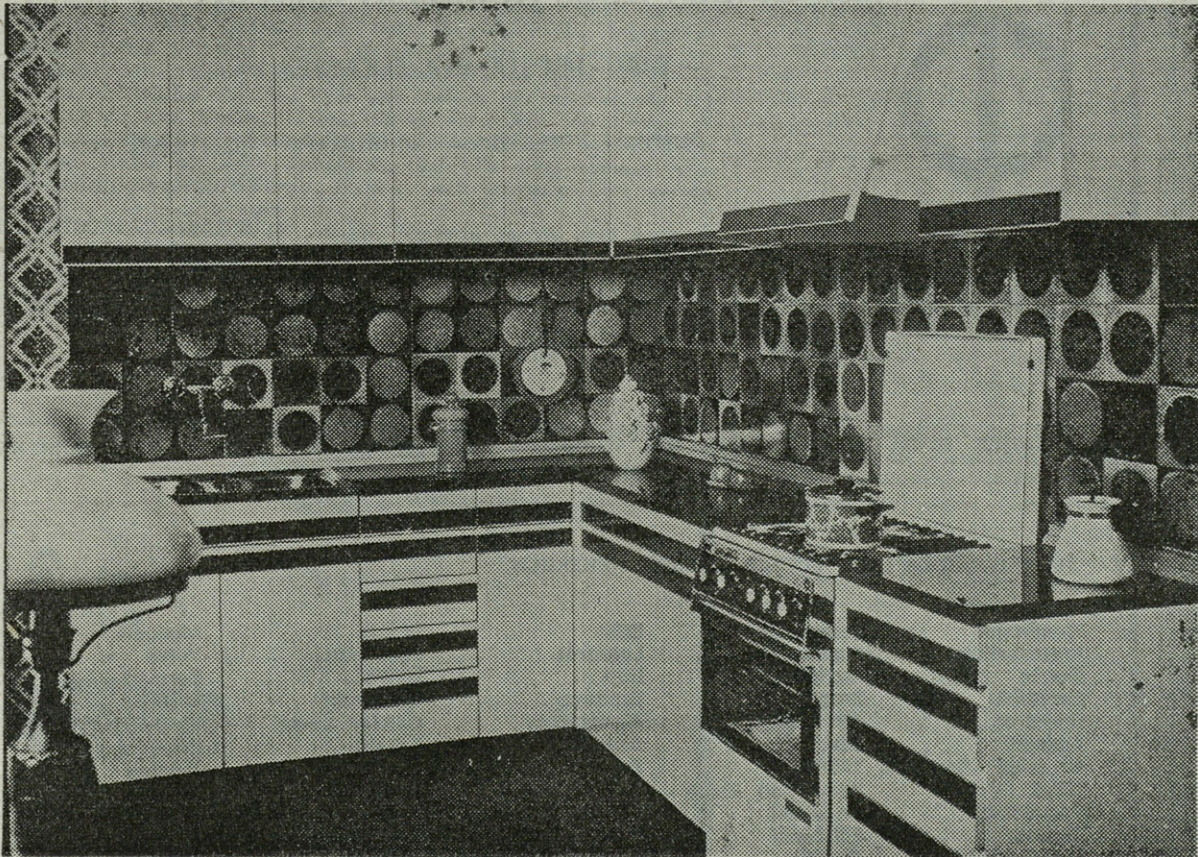
Eta horra nun jakiten dugun, joan den astean, Donostiako kale batetan hila arkitu dutela. Jain-koak emango ahal zion ondo me-rezitako saria!

HERIOTZA

Irailaren 30ean, Luis Azkarate Agirregomezkorta, "Donosti" ize-nez ezagutua, 64 urtekin hil zi-tzaigun.

Bere emazte Juanitak, Jexus Ma-ri semeak eta gainontzeko fami-likoek, har bezate gure samini-k beroena.

INALURRETAK

SUKALDEKO MUEBLEAK

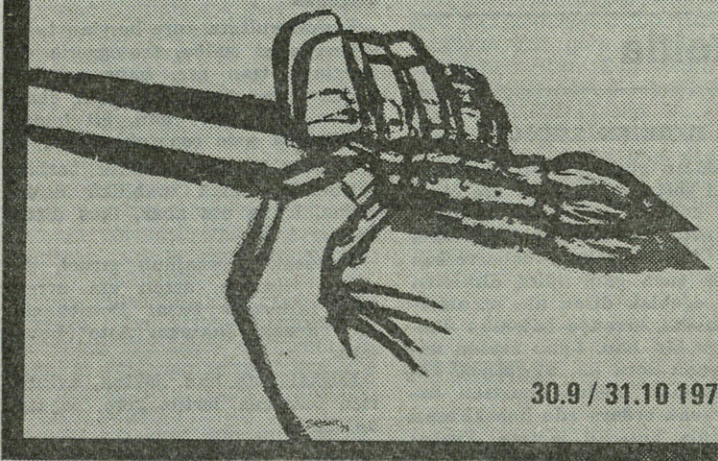
EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S. L.

Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

arteak ikastolaren alde
euskal margolarien
arte erakusketa,
arrate hotelean
duako sarrera

30.9 / 31.10 1973

Aurtengo ikastaroa hasi bezain laster jakin dugu Getxoko "Egusentia" deritzan ikastolan gertatu denaz. Irailaren 30ean, eta urriaren lehen egundainoko uholdea izan omen zen Getxon, eta ufalak ikastola erabat alferrik galdu bide zuen.

Ura metro terdi hainako omen ikastolan barrena, eta horma inguruak eta beste kakaztuz gainera, irakasleen hainbat hilabetetako lana, fitxak eta zenbait material guztiz deseginak geratu ziren batpatean.

Getxoko ikastola hau orain dela bost urte sortua izan zen "Itxas Argia" mendizale elkartearen ardurapean, eta aurtengo ikastaro honetan 43 ume ari ziren bertan.

Ikastola honetako gurasoak erdi mailako ditugu, langileak batipat, eta beren ahaleginez, bultzakadaz eta diru-laguntzaz sortua da "Egusentia" ikastola. Orain, berriz, gertatuak gertatu, erabat suntsituak, nora ezean, geratu zaizkigu ikastaro berriaren hasieran bertan.

ANAITASUNA aldizkariak suskizio bat egiteko asmotan dihardu Getxoko ikastola horren alde, eta segurutzat ZERUKO ARGIAko harpidedunak ez gara motelago izanen. Beraz, inork nahi balu diru-laguntza edota bestelakorik bidali, badaki nora bidali. Aurrez mila esker.

● Eibarren ere bertako Mogel Ikastolaren alde ari zaizkigu. Non ez? Jakina! Baina, Eibarren nonbait, halako sistema berri batez baliatzen ari dira ikastolaren alde diru-laguntza bildu nahiz.

Herriko 27 pintatzailek nork bere kuadro bat eskaini du dohan, horretarako propio eratutako erakusketa orokor batetan agertarazia izan dadin. Erakusketa hau irailaren 30ean ireki zen Arrate Hotelean, eta urriaren 31 arte irekirik iraunen du. Tarte honetan, hogeita zazpi kuadroak zozketa batez eskainiko zaizkio herriari, eta zozketa honetaz bilduko den dirua guztiz ikastolarentzat izanen da.

Sarituen izenak azken egunean jakinaraziko dira, baina bitartean beharko du Eibarko herriak anto-

IKASTOLAREN INGURUAN

latzaileen asmoei erantzun, harako erakusketa bisi-tatuz alde batetik, eta ahalik eta zozketa-txartel gehiago erosiz, bestetik.

Diogun azkenik, 27 pintatzaile hoietatik bat mutrikuarra dugula, Mutrikun ere halako zerbait egin asmoz ari bait dira, eta, jakina, gero laguntza eskatu ahal izateko ez da aurrez ematen hasi baino besterik.

● Eta mutrikuarrak aipatu berri ditugunez, diogun ere, bertako ikastolak halako metalezko ikur bat moldatu eta eginarazi diola Mutrikuko bertako lantegi bati, ikastolaren alde zabaldu eta saltzeko asmotan.

Ikur hau —tokirik bada sail honetan agertzen denez— erabat biribila dugu, eta Gernikako Arbola-ren inguruan zazpi herrialdeetako ikur txikiak azaltzen dira bertan.

Atzekaldean, itzulitan alegian, eraskin bat du, autotan atxikitze bereziki burutua. Salneurria, berriz, 100,— pta. aleko. Inork nahi balu aleren bat edo beste eska bizaigu guri, edo, nahiago izanez gero, Mutrikuko ikastolari edota honetaz arduratzen den Andoni Arrizabalaga adiskideari (Tel. 60.13.37).

● Zarautzen ere ari dira aspaldi honetan. Salvatore Mitxelena izeneko ikastola aurrera doakigu abiada izugarrian.

1965 urtean, frantziskotarren laguntzarekin eta Parrokiaren babesean, "Antoniano Txiki" deitu to-kian hasi zen ikastola hiru andereño eta lehen-lehen mailako 120 haurrekin. Zortzi urteren buruan, aldiz, Zarauzko ikastolak 750 ikasle haina du (250 haur mailatan eta 500 E.G.B. delakoan) eta 24 irakasle, maixu, tituludun andereño eta lizentziaturen artean. Salvatore Mitxelena ikastola legez onartua dute

zarauztarrek 1972ko azaroaren 22tik, eta lege honek eskatzen dituen baldintzei jarraituz, ikastola berri eta bateratsu bat eraikitzeke garaia heldu zaie.

Dagoeneko lurra erosiak dira sei miloitari Inurritza inguruan, eta gainontzekorik berez berez etorriko zaie guraso eta arduradunen arteko irakas-koperati-ba eraz eta molde legetu ondoren.

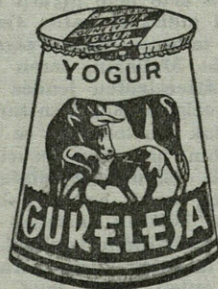
Asmo hau agertaraziz, eta ikastolari dagozkion arazoei atxikiz, argitara emana da zortzi orrialde-tako aldizkaritxo bat, euskaraz zein erdaraz, honetaz eta hartaz aipatuz, hots: Historia labur bat, Ikas-tetxe berriaren beharra, Inbersio osoa, Salvatore Mitxelena Irakas-elkartea, Elebiko Irakaskintza eta Li-buru Zuria. Liburuxka hau, bestalde, argazki, plano eta ikastola sortu zeneko gora-beheren zerrenda bat-tek osatzen du.

Zorionak zarauztarroi, eta txalorik sutsuenak ho-rrelakorik posible egiten ari direnei.

● Ikastolaren inguruan ere, Andoainen burutuak dira multikopiaz bi aldizkaritxo. Bati EUSKALDUN-TZEN deritza, eta Eskola Nazionalaetako haurren gu-raso elkarteak beren seme-alabak euskaraz alfabetat-ua izan zitezen agertu nahi izan zuten eskabide eta ondorioei dagokie.

Bigarrena, berriz, EUSKARA JALKI ADI KAN-PORA izeneko dugu, eta andoaindar emakume tal-de batek moldatu duen inkesta baten adiarazle du-gu. Inkesta hau herri xehearren artean egin da, eta euskaldungoari dagokio batipat, etxeko giroaz, hau-rrak ikastolara doazen, zer irakurtzen den euskaraz, hitzalditara joaten den, euskaldun zentzuaz etab. etab.

LUIS A. ARANBERRI

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

EUSKALTZAINDIAREN BATZARRA

Joan den iraileko 28an Euskaltzaindiak bere hileroko batzarra egin zuen Donostian, Gipuzkoako Diputazioaren jauregian.

Bi sariren irabaztunaz ezagutzera eman ziren. "Eusebio Maria Azkue" olerki saria (25.000 pezeta), Bizkaiko Aurrezki Kutxaren laguntzaz jarria, Biktoreano Gandiaga-k, "Txakolinaren 2 ospa-tze" deritzan lanaz, irabazi du. Aipamen berezia irabazi zuten, baita ere, X. Lete eta A. Urretabizkaiaren lanek.

Bertso-paperean sariketan, berriz, lehen saria (12.000 pezeta), Xalbador bertsolariak izan du, "Gure artzain etxolari" eta "Men-dian galdu direnei" izeneko bertso berriak. Bigarren saria, Kalonje, Matxain eta Olea-ren artean banatua izan da.

Euskal irakasle titulua irixteko, Arrasate eta Donibane Lohi-tzune-n egindako etsamien berri eman zen. Arrasatekoan ha-mabik lortu dute titulua, Donibanekoan bederatzik.

Euskaltzaindiko liburu-zainak, etxera diren liburuen berri eman zuen. Dominique Peillen-ek etnografiak hiru lan bidali ditu; Ned Thomas jaunak, "Planet" Gales-ko aldizkariaren zenbaki bat-zuk; Sabin Irizar jaunak, "Txingo. Gertaldi eta ibilkeriak", Gero editorialak aterea; Ibon Sarasola jaunak, "Gerraondoko Euskal Poesia (1945-1964)", Lur editorialak argitaratua; Ermua-ko Ar-datx Rapid S. A. industriak, euskeraz eta beste lau hizkuntzaz egindako izendegi teknikoak. Industria saillean euskeraren alde nola lan egin erakusteko, balio lezake izendegi honek.

Luis Mitxelena euskaltzain jauna, Herri eta Herritarren izen-degia prestatzen ari den batzordearen egoeraz mintzatu zen. Bat-zorde honek egin berri du bilera berezi bat, lana aitzinatu eta zenbait oinarritzko puntu argitzeko.

Antonio Arrue jauna Donostiako Udaletxean egin berri den bilera mintzatu zen. Bilera honetan euskal hiriburuetako Ayun-tamentuen ordezkariak bildu ziren, euskeraren irakaskintza nola aurrera eraman eta bultzatu aztertzeko. Eskola testuak prestatze-ko, Euskaltzaindiaren laguntza nahi lukete. Berri hauek oso pozik entzun ziren.

iBi euskaltzain laguntzaile berrik estreina-aldiko lana egin zuten, nork bere txostena batzarrean irakurrit. Jose Migel Zu-malabe jauna Etxegintza eta Arkitektura hiztegia antolatzean era-bili dituen iturri eta ikasitako esperientziez mintzatu zen. Mar-tin Ugaldel jauna, berriz, literatura-motak euskeraz mugatzeaz, elkarren artean berezi eta izendatzeaz. Euskaltzainburuak ongie-torria eta zorionak eman zizkien batzarkide berriei, eta halako elkar hizketa bizi bat piztu zen bi azalpen hoiendore eta fru-tu bezala.

Azkenik, A. Zatarain jaunak azterketa bat egin zuen "ñ" eta "ll"-ri buruz, eta azalpen honen ondoren ere elkar hizketa izan-du zen, nork bere iritzia agertuz.

(Euskaltzaindiaren Prentsa Bulegoko Agiria)

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin oheak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi
Ofiati
Ormaiztegui
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Toles
Pasei San Pedro
Errederi
Bilabona
Gasteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Eman
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo

Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enanderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

Elizaren arpegia

(I)

Gure Joxelo Artaburu gizagajoa. Bera baiño amar urte zarrago zen Kaxildarekin maite minduta gelditu zen. Kaxildaren begiak. Nolakoak ote? Ez ziren noski nolanaikoak. Ezin ikusi ordea gure Artaburuk, kristal illunezko beturrekoen azpian estalirik bai zeuden. Eta, Kaxildaren ortz-agiñak? Alako ortz zuri eta ederrik ez zen ez munduan. Kaxildaren irripar edo algara sumatzean, Artabururen bi begiek, maitearen ao barnean sartzeko irrikia bizia senti oi zuten. Ortz eder aiek nire begiek txir-txilatua izanik ere, zer neri?; ziotsan Artaburuk. Eta burutik bizkar gainera zijoakion ille-adats arro eta gozo ura? Bere Elizako Ama Birjiña Konzeziokoaren antzekoa, alajaiña.

Egiaren eguna sortu zitzaion, ordea gure Joxelo Artabururi: Ezkondu egin zen bere kutun Kaxildarekin. Maitasun epeleko gaua iritxi zitzaion gure bi maiteei. Aa zabalka, guztiz zozotuta, begira begira gure Artaburu bere Kaxildari. Bein ere berak ikusi gabeko Kaxildaren begi zoragarriak, laster ikusi bear zituen. Onek, betaurrekoak kendu, ezkerreko beatz txikarra ezkerreko begi zuloan sartu, kristalezko begia atera eta kopatxo polit batean ipintzen du. Milla demoniño! Jokoa gaizki asi diat —bere baitan zion Artaburuk—, begi bakarrekoa duk Kaxilda.

An zauden ordea, Artabururen begien aurrean, Kaxildaren ortz zuri hikaiñak. Auek ordea ez izaki nunbait guztiz egokiak lotarako eta leenbizi goiko ortz-agiñak eta gero beekoak, erdiraño urez betetako basoan arkitu zuten atseden leku. Ortzik gabeko arpegi ximurrak ez zion egin on aundirik gure Artabururi.

“Burua beintzat polita zeukak” —bere buruari zion Artaburuk—; “ortz ille xarmentakiko emazterik ez duk”. Bere azken ilusioa laster zen lur jota. Kaxildak bere eskubiko beatzak zabaltu, buru gainean kokatu eta Gotzai baten solidearen antzera, zillarrezko bandeja batean, poliki ipiñi eta gelditu zan Kaxildaren buru-gaiñeko ille xar-manta. Izutu zan oraingoa Artaburu, bere ametsetako Kaxilda, buru soilla, ia batere illerik gabea zan. “Aski diat, ezin diat geiago, nereak egin dik, ni baniñoak, Kaxildaren bular zilbor eta gaiñontzetikakoak ere artifizialak dituk nunbait”. Eta Kaxilda bakarrik utzita, ies egin zuen gure Joxelo Artaburuk.

—oOo—

Aurreko ipui ori Elizaren konpara-bide artzeari, gordintxo baderitzazu, barkatu. Ain serioasak ditugun gaien erdian, irrigarrikko zerbaiti ere, bearezko dela deritzat; gaur eguneko giro pisutsuan ito ez gaitzen.

Gure Elizari buruz, kristau bati baiño geiago ez ote zaio gertatu Artabururi Kaxildarekin gertatu zitzaiona?

Batikanoko Batzar Nagusi aurretik ez zen ez nolanaikoa gure Elizaren irudia. Orrelako pitxi zoragarriak. Utsegite, orban eta mantxarrik gabekoa bezala agertzen zigiten. Kondairan zear, Eliza orrek izan zituen okerrak, arik eta geien estali eta izkututzen ziran. Kruzadak, Eliz Gerrateak, ainbat odol ixurtze, Erresuma batzuekiko Eliz-loturak, Ebanjelioarekin ain aserre eta urruti dauden gertakariak izan arren, ez zitzaizkigun agertzen ain kondenagarri. Inkisizioa bera ere... Elizarena baiño erru aundiagoa zen Estadu Katolikoena.

Egiaren eguna Batikanoko Batzar Nagusiak ekarri zigula, esango nuke. Askatasun eguzkia Batzar Nagusitik irten zen; Batikanoko Jauntxoek erreski gaitzetsi eta kondenatzeari uko egin zioten. Teologoak, beren sentipen eta iritzia, lotsa galduz, mundu guziaren aurrean agertzen asi ziran; Histori egilleak, gauzak, beren ustetan, izan ziren bezela, askatasun osoz, esateari eman zioten.

Ostiral Santu Egunean, zapiz estalitako Kristo, piskanaka larru gorrian gurutzetik zintzilika erakusten zaigun bezala, ain apain eta xar-manta beti ezagutu genuen Eliza, piskanaka, billuzirik begien aurrean utzi zigiten. Ez zan ez, leen ezagutu genuen Ama pullit ura gure Eliza. Estalki eta tapakirik gabe utzi zutenean, an agertu ziren bere zauriak, bere utsegiteak, bere pekatuak. Batzar Nagusiak adierazi bezala, Eliza pekataria zen, gizon pekatariak osatua, beti eraberritze-koa, egun guziz Jaunagana biurtu bearrekoa.

Andik aurrera Eliz pekatari ura ez zen kristau batzuentzat ain maitagarri eta Artaburuk bere Kaxilda itsusiari egin ziona, kristau askok egin zioten Elizari: Beren maitasuna ukatu eta bere babesetik ies egin.

—oOo—

Kaxildak ez zuen guzia itxusi. Gizona benetan zoriontsu egiteko doaez apaindua zegoen. Kaxildaren itxuskeriak ikusteko baizik ez zuen izan ordea bere begi-bista Artaburuk. Begi bakarra, baiña Artaburuganako maite miñez betetako begia. Gezurrezko ortzez osatutako aoa, baiña maitasun itz jarioka zegoen iturri gozoa. Buru soilla, baiña adimenez argia eta gizona zoriontsu egin aal izateko pentsakizun eta zentzuz betea. Eta, bere biotza? Gozoa, barka errexakoa, errukitsua eta maitearen alde iltzeko prest zegoena. Bai, bai, bere itsuskerien gainetik aparteko doaez apaindua zegoen Kaxilda. Ez zuen asmatu Artaburuk Kaxildari ies egin zionean. Kaxilda utzi zuenean, bere zoriona ere utzi egin zuan Artaburuk.

Eliza utzi duten batek baiño geiagok begiratu zabala egin izan baliote beren Elizari. Elizaren pekatuetan bakarrik kokatu izan ez balituzte beren begiak. Guzia ez dela Elizan ez eder eta ez itxusi ez gaizto eta ez santu... Baiña urrengoan jarraituko dut.

AROSTEGITAR JOK

NORK KUKURRUKU!!!

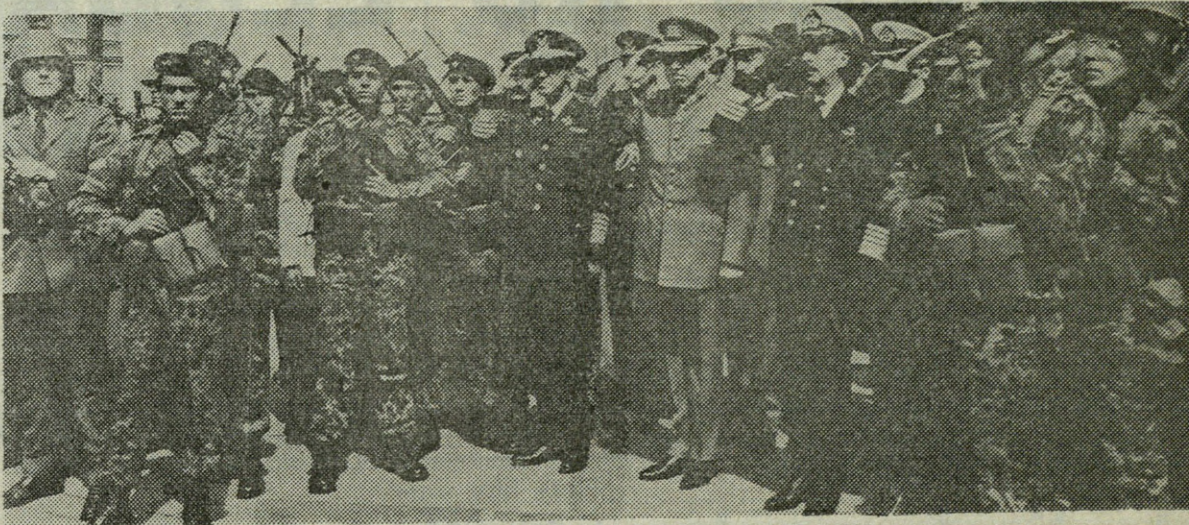
OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

ELIZAREN BERRI

Guman, Pinochet, Merina eta Mendoza militarrek, Santiagoko katedraletik ertetzerakoan, irailaren 19-an

Txile eta Eliza

«Besteren minak, logure begitan» dio esaerak. Egia da. Ez haatik beti. Txilen gertatuak jende asko hunkitu du; besterik ezean, eta urrundik bada ere, guztioi dagokigun arazoa delako. Ez horixe. Ezin esan, txiletarren minak sogor utzi gaituenik.

Horren frogatzat hor dauzka-gu hortik zehar egin diren protesta agerpenak. Frantzian-eta, langileen sindikatoek lan utzialdiak eta diru bilketak aldarrikatu dituzte. Izango da «hil da gero salda bero» dioenik. Egia. Laguntza eta eskua luzatzea lehenago behar zen; Allende lokarria lepoan zuela zegoenean. Baina, ez da xedea hilik, gizon bat munduan deino.

Begó orain arte esana, ondorengo idazkia ez dudala hotz-hotzean emana adierazteko, bihotza eskuan nuela baizik.

1.—ELIZA ALLENDE-REN DENBORAN

«Ez dakit ni ote naizen zahartu dena; baina zuek ondotox aldatu zarete» esaten zien Fidel Castrok Txileko apaiz batzuei 1971ean.

Bai. Katolikoak zerbait aldatuak dituzu munduan zehar. Alderdi politiko gehienetan aurkituko dituzu. Ez da antzinako konturik: ez da apaizari botoa nori eman eskatu beharrik.

Hori, Txilen, esan dezakegu, neurri handiagoko gertatzen dela. Txilen katolikoak edozein alderditan aurkitzen dituzu: eskuin-eskuinekoan, eskuinekoan, erdikoan (Demokrazia kristauan), ezkerrekoan (MAPU eta Ezker kristauan), ezker-ezkerrekoan (MIR delakoa).

«Ez da kontuan hartzen, katologikoengan aurkitzen den iraultza legamia» esaten zion Allende Debray-ri. Bai, Chonchol (garai batetako nekazari ministroa) bezalako kristauak, konbentziturik zeuden kristautasunak bere baitan daraman iraultza haziaz.

Halaz ere, katoliko bezala agertzen zirenetatik jendetzarik handiena, Batasun Herrikoi edo Unidad Popular-raren aurrez aurre gertatu zen Txilen. Apaizen artean nabari zen hori, batez ere: zenbait (oso gutxi) eskuin-eskuindar agertzen zen; talde handi handi bat demokrazia kristauaren aldeko, eta % 15 edo, Unidad Popular-

-raren aldeko (azken hauetatik, 200 edo, «sozialismoaren aldeko kristau mugimenduari» atxikiak). Mugimendu honek dudarik ez du, Txileko gizartea, Eliza bera barne delarik, «aurkak» interesak dituzten giza-mailetan zatiturik dagoela.

Jakina, ez da hori gotzaien pentsamodua. Dena den, gotzai-ek ere, agerian aldarrikatu dute Txileko gizartearen aldatu beharra. Baina, gotzaien ustez, nazio guztiak «familia» bat egin behar du. Azkenik, alabaina, kristauren politika pluralismoa aldarrikatzen du goi jerarkiak.

1970ean, Allende agintera (hein batetako agintera, alazango!) iristean, Santiagoko artzapezpiku-kardenalak Te Deum abesten du. Ondorenean ere, zenbait herri-zalaparta nabaritzean, hauteskundeetan ateratakoari men egin behar zaiola aldarrikatuko du behin eta berri. Txileko gotzaineriak militar-kadaren kezka bizia agertu du Allenderen agintealdi guztian.

Halere, bazuen gotzaineriak halako koloka bat bere baitan. Allende hartutako bideari ezin atxiki guztiz, eta halere, lege-bidea ahokatzan herriari, eta apaizei beraiei ere.

Hoztasunik handiena azken hilabetetakoak zuten. Joan den martxoan eskola-lege berria kaleratu zenean. «Kezkatsu» gara Estaduaaren absolutismoarako joeraren aurrean, eskuhartze oro baztertzan duenaren aurrean, idazten zuten Txile erdi-eskualdeko gotzaiak. Eta sozialismoa eta kapitalismoa berdinkatzen zituzten: «absoluto bihurtzen diren sistema guztiak...».

Hoztasun hori eta guzti, honel azioen gotzaineriak azken uztailaren 16an: «ez dadila isur Kristoren odolik senido arteko gerlaz». Eta kristau guztiak egun bateko otoitzera gonbidatzen dituzte aurrean dakusten gerla arriskua aldentzekotan. Ez dute kritikarik inoiz «aberriarren goi erresponsableen» kontra, Hain aurrera joateko, esan behar da, Txileko Elizak historia luzea zuela aurrerapen giroan.

Eta egun?

2.—ELIZA ALLENDE-REN ONDOREN.

Allende erori da. Tamalaz. Borrokan erori da. Eta milita-

rrak nagusi.

Ihes egin dutenek esanen digute: «Geure begiz ikusi dugu, 400 edo 500 preso, hegeitamarnaka edo berrogeinaka fusilatzen estadio «Nazionalean»; hantxe geunden geurok ere preso». Eta antzeko zenbat barrabaskeria! Herriak «napalm»-ez bonbardeatzeraino. Inork ez daki zenbat hil diren, Milaka asko, nolanahi.

Itxarrek ez dute inongo kezkarik, ez norahi preso edukitzeko, ez torturatzeko, ez hiltzeko. Gauza baten kezka dute: munduaren aurrean itxura ona egin nahi dute.

Hor dago zerbait egin nahi dutenen lanbidea. Hor legoke Elizaren egitekoa. Badira hortik zehar protestarik zabaltu duten kristau elkarteak. Baina, gauza nabaria, Batikanoren isiltasuna da. Batek baino gehiagok esango du: pelikula zoro bat baztertzea denean, badu indarrik, eta horrelako militar-keriaren aurrean tutik ez.

«Justitia et Pax» delako batzordeak berak, Aita Sainduari zuzenduriko kartan, VI Paulok Irailaren 16an Txileko eta Mozambikeko gertaerez egindako aipamena onartzen du; baina gertaera horiei buruz Elizaren ikusmodua konkretatzen eskatzen dio.

Hondo-hondoan, arazo hori bera ukitzen du Turingo Pellegrino artzapezpiku kardenalak, Dom Franzoni-ri (Erromako San Pablo Abatetxeko Abate izandakoari) zuzenduriko kartan, Franzoniren karta sonatua onartzen du erabat; denok saiatu behar genduke —esaten dio— gizartea zainetik aldatzen; Eliza beharturik dago gaitza askatasuna eta objetibitate osoz salatzeraz. Honela jarraitzen du: «Sarritan, aginte politiko eta ekonomikoari loturik egoteak eragozten dio Elizari salaketa hori egitea. Ondo egin duzu arazo hau harrotzeaz. Isiltasuna edo hizkera diplomatikoa, zentzurik okerrenekoa (behar bada isiltasuna bera baino okerragoa): horixe da saria, Elizak bere askatasuna aukeratzen ez dakienean; izan ere, askatasun horrek laguntza eta pribilegio orori uko egitea eskatuko bait luke...».

Bai. Gakoa hor dago. Ebanjelioak dioenaren kontra, bi nagusiei zerbitu nahi batera. Egiaz, ordea, bakarrari zerbitzen: kainoiak eta dirua bere esku dituenari.

AMUNSA

GALES-KO ZENBAKIAK ARGI?

Orain dela sei bat hilabete mintzatu nintzen orrialde hauetan Gales-ko arazoaz; eta «kimi»erazko irakaskintza aztertu nuen orduan bereziki («Galestarrek aurreruntz»).

Bi gertakari eragilek bultzatzen naute berriro gai hori gaur aipatzera.

Alde batetik, «Planet» galestar aldizkariaren zuzendaria den Ned Thomas adiskidearen ikus-tamenak; geure artean izan dugu aste hauetan, eta aberasgarri izan zaizkigu haren albisteak eta iritziak.

Eta, beste alde batetik, egun hauetantxe zabaldu diren zenbaki batzuek, Ned Thomas-ek berak bere «The Welsh Extremist» liburu mami-tuan aipatzen zuen zenbakia (650.000) ttipituz, orain 542.000 «kimridun»en kopurua eza-gutarazi baita. Gales-ko jendaketa guztia-aren arabera (2.725.000 biztanle guztira), % 20,8 ema-ten du horrek, beraz; bosten bat.

Gauza ezaguna denez, eta Euskal Herriak Hegoaldean ezagutu duenaz bestaldera, Gales-en ez bide da ikusi hizkuntza-mugaren atzerape-nik, Gales-ko Ekaldean ez bada, eta txikia. Gales-en Cardiff (Caerdydd hobe, Galestarrekiko errespetuz) anglestu da aurrenik, baita herrial-deko ikatz-miatzak. Hiri koskorrek anglestu dira segidan; eta fenomeno aurrera doa gaur herriska txikietan barrena. Hizkuntzaren ara-berako muga guti mogiturik ere, beraz, *barne-tik* arrotzu da Gales; Zuberoako alderdian edo bezalatsu.

Nahasian bimintzaduna den gizarte horri bu-ruz, hortaz, bete-betean erabil daitezke mate-matikazko azterpideak. Erabiliak ditut nik Z. ARGIA-n bertan: ikus «Matematika eta er-deromanoak», orain dela zazpi hilabete argita-ratua; eta, Gales-ko berrien bitartez argi pitin bat egiteko asmotan, berriz erabiliko ditut gaur-koan.

Artikulu haren ondorioa duzu 2. irudian ematen dudana diagrama. Alegia, euskaldun/er-daldun mordo batetan, eta euskaldun guztiek erdaraz ere badakitela emanda, % 10 erdaldun eta % 90 euskaldun egokituz gero, % 65 kasutan baizik ez da euskara erabiliko. Bide beretik, % 40 erdaldun eta % 60 euskaldun, % 12 kasu-tan baizik ez euskaraz; eta % 60 erdaldun bal-din badago, % 5 kasutan euskaraz, eta % 95-tan erdaraz.

Zenbaki bildurgarri hauek, denaz gain, ma-tematikaren arabera eta hozki lortzen diren zen-bakiak dira. Psikologiazko, ekonomiazko, eta beste anitz motatako arrazoin gordeek, bildur-garriago egingo lituzkete zenbakiok; eta lor-tzen den diagrama oraino ere beltzago izango litzaioke galtzen ari den hizkuntzari.

Bego hori horretan, dena dela.

Zer ematen du Gales-i buruz? Horra hor, 1. irudian, bi makurkiok. Goikoa «kimri» hiz-tunen kopuruaren arabera marraztua da; eta behekoak, Gales-ko pratikan, ikertzaile edo en-tzule erne batek neurtuko lukeena adierazten du. Baserrietara ez joatekotan, beraz, inglez-itxura du Gales-ek gaurdanik: oro har, elka-rrizketetarik % 2 edo baizik ez kimrieraz...

Londres-ko gobernuak telebistan uzten duen denborak, horrela, kanpotik ikusia, aski eta sobera ere dirudi: asteen 12 ordu (gogotik har-tuko genuke guk erdia, gizajook!). Nola uler-tuko, beraz, galestarrek gero eta maizako (Ned Thomasek berak ere berdin, aitortu digunez) telebistaren zerga ez ordaintzea, eta hauzitara eramana izatea? Kimriera «hila» baitirudi ka-lean!

Etnia ukatu guztietan gertakari berberak eta bitxikeria berbe rak gertatzen, ordea...

Jendea gero eta gogorrago omen dator. Aber-tzaletasuna gero eta azkarrago batez ere gaz-teen artean ikasleen artean; eta baserriarren artean baino ere (hizkuntzaz galestar), berriki anglestutako eskualdeetan. Kimri-tasunari eu-tsi nahia kalean itsasten da, ez baserrietan.

Laboristen aspaldiko kabia batetan, horrela, 3.000 moztatik 14.000-tara igaro dira abertza-leak hiru urtetan.

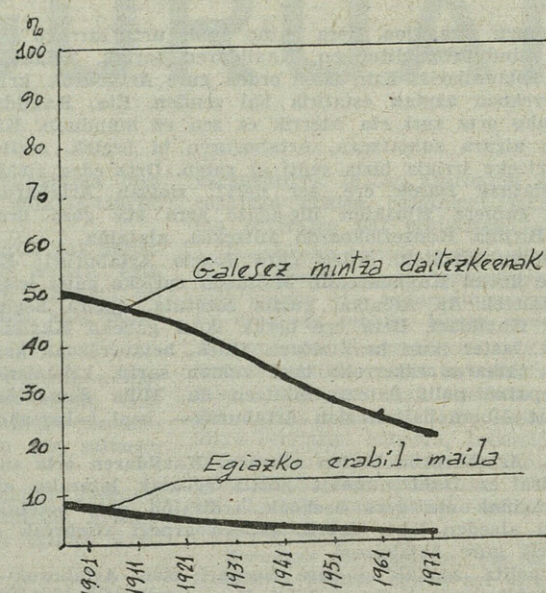
Abertzaleen Alderdi zaharra («Plaid Cym-ru» delakoa, 1925an sortua, eta legearen ba-rruan jokatzaren aldekoa) indarra galtzen ari da gazteen artean. Unibertsitateetan, Ned Tho-mas-ek azaldu digunez, % 90 dira gaur aber-tzale. Hizkuntzaren inportantzia ongi jabetu-rik (kimri-rik gabeko Gales-ik ez dago, gazteen iritziz) hizkuntza ikasteari eman zaizkio ia de-nok: bazekitenak hobetzeko, eta ez zekitenak mintzatzeko gauza izateko. Baina «Plaid Cymru» delakoan ez sinetsirik, «Cymdeithas yr Iaith Gymraeg» organizazioan sartu dira (Welsh Language Society, Kimri Hizkuntzaren Elkar-tea). N. Thomasek dionez talde berri hau, 1962-an sortua, ez da, izan, «politikoa»; *etnikoa* bai-ta, eta alde honetatik, Thomas beti mintzo, besteak baino sakonkiago politikan ari. Bultza-tzaileen artean Gales-ko «guru»tzat (= irakas-le nagusitzat) har daitekeen jaun zahar bat: Saunder Lewis; idazle ona omen, 1925an «Plaid Cymru»ren sorkide izana; eta gaur, aspertuta, etsita, legetik at eramandako politikabide go-gorragoren bultzatzaile.

«Eta, ikasle horien artean, sozialismoaz zer?», galdetu diot nik brauki. Erantzunak harritu egin nau; baina N. Thomasek eman bezala bir-ematen dizuet nik: Ez dago Gales —esan di-gu— Europako giro errabiatuan inundik ere. Galesko gazteak pragmatikoak dira politika-arazoetan; eta ideologietan ez dute sinesten. Zuek guztiok, berriz, Lurrandian, ideologiatan murgildurik atxematen zaituztegu. Gure herria laborista da aspaldidanik, eta ezkertarra. Baina Labour Party-ren angleskeria eta geldikeria salatzen dira bakarrik. Denok gara han, gutxi gora behera bederen, sozialista. Ene aita bera mia-herriko seme zen. Galestar burgesiarik ez dugu, dena dela: ikatz-miatzak eta galtzairu-lantegiak nazionalizaturik daude antzinatik. Europako giroa, horrela, bitxi gertatzen zaigu gure. Eta gure gazteei ere bai».

Indarka hasteko gogoia omen dute banaka batzuek, Gales guztian baserriak erosi dituzten ingles aberatsen bizilekuak erretzen hasi nahi lukete. Baina gutxi dira, oso gutxi; eta herriak ez omen luke jokabide hori onartuko. John Jen-kins hamar urtetako gartzelaldia betetzen ari da; egia da. Baina bere buruz ari omen zen bortxakerian. 1969ko Swansea-ko hauzia, dena dela, ez da ahaztu: Gales-ko Armada Izkutua-ren burukideena, alegia. Eta Saunder Lewis-ek berak aski garbiki laguntzen bide ditu, bere itzalaz bederen, Plaid Cymru nola edo hala gainditu nahi dutenak oro.

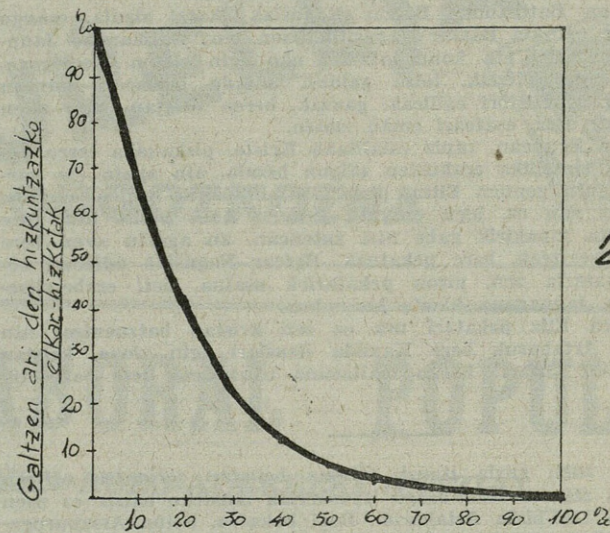
Gales-tikako berriak, horrela, jakingarri be-ti. Zergatik ez gomendatuko nik, beraz, laister agertuko den «The Welsh Language Today» li-burua? Hor dituzte irakurleak, Ned Thomas-ena barne, hamabost artikulu Galesko hizkun-tza-egoeraz. Eta besterik nahi izanez gero, hor dago Ned Thomas-en «The Welsh Extremist» liburua ere. Nik aginduta: ez zaio inori damu-tuko.

Zerck hauta, beraz.

Gales-ko hizkuntz-egoera

1. irudia

Nagusitzen ari den hizkuntzaren hiztunak

2. irudia